

“Ακόμα κι αυτή η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως
ωχριά μπροστά στη Μικρασιατική καταστροφή.”

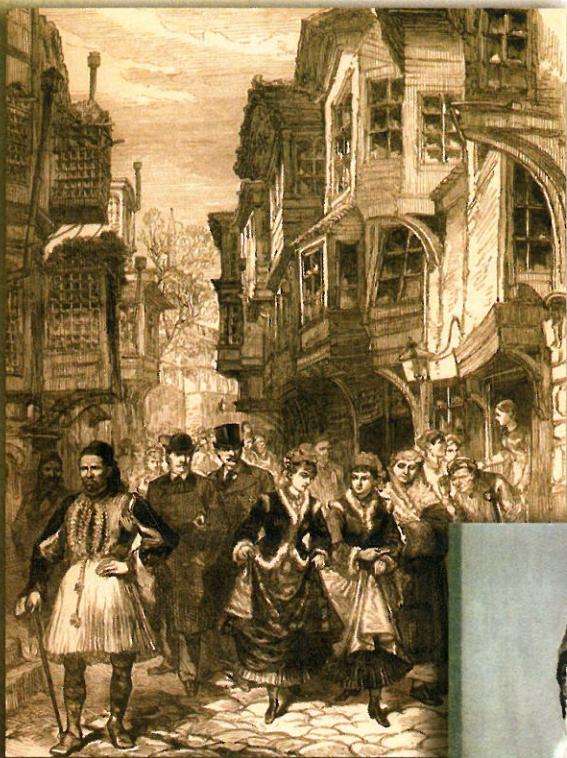
Στέφαν Τσάκη

ΚΕ.ΜΙ.ΠΦ.

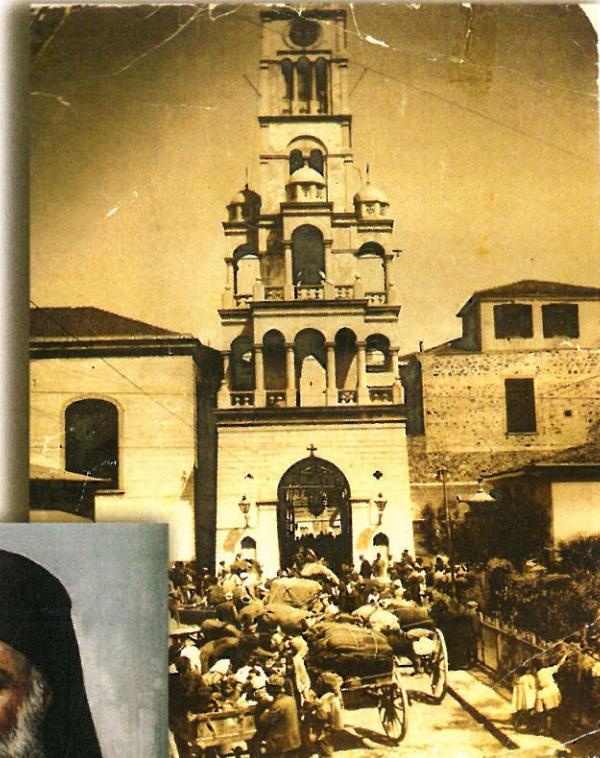
Περιοδική Έκδοση του Κέντρου Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού

• Αρ. φύλλου: 10 • Αύγουστος 2008 • Τιμή: 0,01 ευρώ

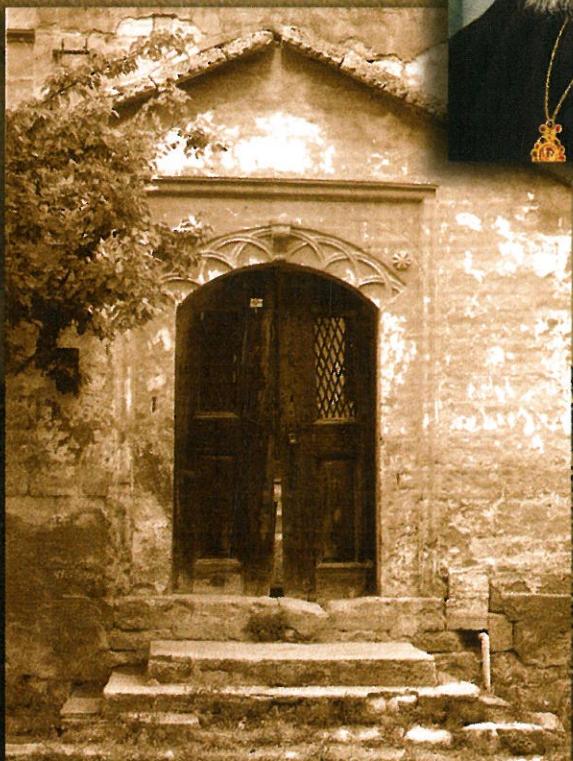
86 Χρόνια από τη Μικρασιατική καταστροφή.

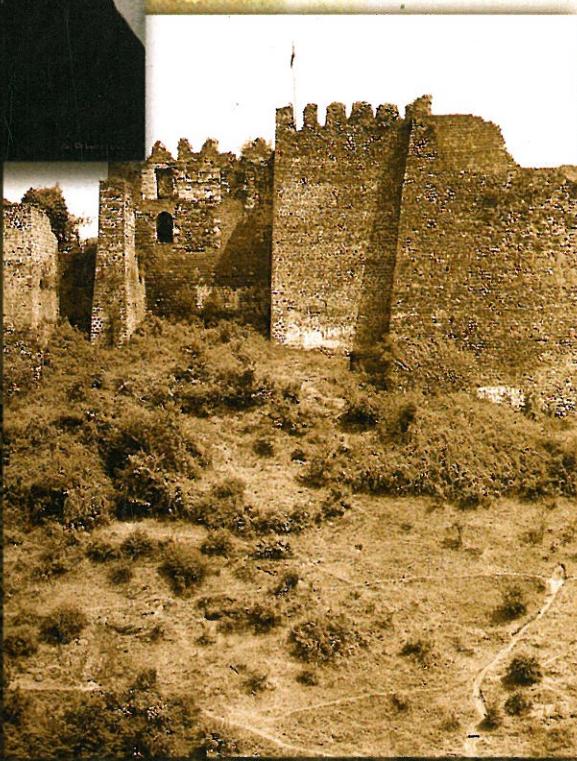
Κωνσταντινούπολη.

Σμύρνη.

Σινασός.

Τραπεζούντα.

Από τον Πρόεδρο

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι,

Αυτό το τεύχος του περιοδικού, όπως θα δείτε από το περιεχόμενό του, είναι αφιερωμένο στην μνήμη της Μικρασίας, αφού η Καταστροφή και ο ξεριζωμός σημάδεψαν τις τραγικές εκείνες ημέρες του Αυγούστου και του Σεπτεμβρίου του 1922.

Θα είναι το «δώρο» που θα προσφέρουμε στους επισκέπτες των μουσείων μας, στο διάστημα των εκδηλώσεων με τον τίτλο : « Ιωνικές Ημέρες » τις οποίες οργανώνει ο Δήμος μας, σε μια προσπάθεια δημιουργίας ενός εντελώς καινούργιου θεσμού δρώμενων που θα συνδυάζουν στοιχεία παράδοσης, ιστορίας, πολιτισμού αλλά και ψυχαγωγίας και θα συνδέουν το παρελθόν με το παρόν της Νέας Ιωνίας και των κατοίκων της.

Οι « Ιωνικές Ημέρες », ως τίτλος εκδηλώσεων για το τέλος του καλοκαιριού και τις αρχές του φθινοπώρου, βέβαια προϋπήρξαν. Είχαν ως φορέα τους το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, το οποίο πολλές φορές συνεργαζόταν με διάφορους συλλόγους της Ν. Ιωνίας, ενώ, αν θέλετε να πάμε πιο παλιά, η αρχική ιδέα είχε ξεκινήσει από τον “ Ιωνικό Σύνδεσμο ” το 1964 (συνεχίστηκε το 1965 και το 1966) ως « Ιωνική Εβδομάδα ».

Αν και πολύ νωρίς, θα ευχηθώ κι εγώ: Καλό Χειμώνα

Ο Πρόεδρος
Χάρης Σαπουντζάκης

Από τους επισκέπτες μας

ΙΕΡ. ΑΡΧ. ΑΘΗΝΩΝ «ΝΕΟΤΗΤΑ» Ι. Ν. ΑΓ. ΜΑΡΚΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ 48 104 45 Κ. ΠΑΤΗΣΙΑ Αθήνα, 18-4-2008

Αγαπητοί κύριοι,

Με την ευκαιρία της μεγάλης μας εορτής της Ανάστασης που πλησιάζει και σε συνέχεια της επίσκεψης που πραγματοποιήθηκε από ομάδα των μαθητών του Κατηχητικού Σχολείου της ενορίας μας στο ΚΕΜΠΟ, στις 1-3-08, μαζί με τις ευχές μας για ένα ευλογημένο Πάσχα, γεμάτο με την Ειρήνη και τη Χαρά του Αναστάντος Κυρίου μας, νιώσαμε την ανάγκη αυτής της επιστολής. Σκοπός μας κατ' αρχήν να σας ευχαριστήσουμε που μας δεχτήκατε τόσο φιλόδενα και μας διαθέσατε απλόχερα το χρόνο και τη γνώση σας. Ο μικρός μας αριθμός, δεν φάνηκε να σας απογοητεύετε. Το αντίθετο μάλιστα. Αυτό που εμείς εισπράξαμε ήταν ότι δώσατε τον καλύτερό σας εαυτό για μια απολαυστική και άρτια ξενάγηση.

Τα παιδιά το εκτίμησαν ιδιαίτερα όταν έμαθαν ότι το Σάββατο που πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη δεν είναι ημέρα εργάσιμη για εσάς και θυσίασατε την ξεκούραση και τον ελεύθερο χρόνο σας προκειμένου να μας εξυπηρετήσετε.

Ιδιαίτερα εκτιμήσαμε και ευχαριστούμε τον κ. Πρόεδρο που επιδίωξε και κατάφερε να είναι παρών, ώστε να μας καλωσορίσει προσωπικά στο χώρο και έμεινε μαζί μας όσο περισσότερο μπορούσε, παρ' όλο που γνωρίζουμε ότι είχε παράλληλα κάποια άλλη σοβαρή υποχρέωση, όπου έπρεπε επίσης να παραβρίσκεται. Μας τίμησε ιδιαίτερα η παρουσία του.

Μας άρεσε η λιτή αλλά μεστή περιεχομένου ιστορική αναδρομή. Σύντομα, χωρίς συναισθηματικές φορτίσεις, σχεδόν δημοσιογραφικά, μας παρουσίασατε το ιστορικό πλαίσιο, τα γεγονότα και τη σημασία τους. Τέλος ευχάριστη έκπληξη για τα παιδιά ήταν και το μουσείο κλωστοϋφαντουργίας. Ενδιαφέρον και πρωτότυπο.

Εν κατακλείδι, ο βασικός σκοπός της επίσκεψης που ήταν να έρθουν τα παιδιά σε μια πρώτη επαφή με το γεγονός της Μικρασιατικής Καταστροφής, τις συνέπειες της για τον Ελληνισμό της Μ. Ασίας, επιτεύχθηκε πλήρως. Τα παιδιά χαρακτήρισαν την εμπειρία καλύτερη απ' ότι την περίμεναν, εντυπωσιάστηκαν και ευχαριστήθηκαν πραγματικά πολύ. Τέλος, αν μας επιτρέπετε, ένα σχόλιο, για το κομμάτι του έργου του ΚΕΜΠΟ που εμείς είδαμε... Είναι εντυπωσιακό που έχετε συγκεντρώσει, δεδομένου ότι θα είναι, υποθέτουμε, δύσκολο για τους ανθρώπους που βίωσαν τον ξεριζωμό, άλλοι προσωπικά και άλλοι μέσα από τις αναμήσεις των μεγαλυτέρων, να αποχωριστούν αγαπημένα αντικείμενα που τους συνδέουν με την πατρίδα. Μέσα από τα ιδια τεκμήματα, αλλά και μέσα από τον ενθουσιασμό, την αυθεντικότητα και τη φρεσκάδα της ξενάγησης, εμείς είδαμε το «μεράκι» κάποιων ανθρώπων που έχουν θέσει στόχο ζωής να κρατήσουν ζωντανή τη μνήμη.

Σας ευχαριστούμε πολύ. Καλή Ανάσταση.

Εκπροσωπώντας τους κατηχητές
και τα παιδιά των κατηχητικών μας: Δήμητρα Πασσά

Με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων του Πεκίνου Μικρασιάτες Ολυμπιονίκες.

Την ώρα που θα κυκλοφορεί αυτό το τεύχος του περιοδικού, στο Πεκίνο, θα πλησιάζουν προς το τέλος τους οι 29οι Ολυμπιακοί Αγώνες της νεότερης εποχής.

Το κείμενο που ακολουθεί βασίζεται, στο μεγαλύτερο μέρος του σε ομιλία του γνωστού αθλητικογράφου κ. Πέτρου Λινάρδου, που έγινε στα πλαίσια του 1ου Συμποσίου του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ., το 2004, ενώ ορισμένα στοιχεία έχουν ληφθεί από το έργο «Ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων» της «Εκδοτικής Αθηνών».

Στη Μικρά Ασία, αρκετά πριν αρχίσουν να τελούνται στην Ολυμπία οι Ολυμπιακοί Αγώνες (792 π.Χ.), διοργανώνονταν αγώνες από την Ιωνική Δωδεκάπολη (Έφεσος, Κλαζομενές, Ερυθρές, Κολοφών, Λέβεδος, Μίλητος, Μύλους, Πριήνη, Σάμος, Τέως, Φώκαια, Χίος) στην αρχαία Πριήνη, δίπλα στο Μαιάνδρο ποταμό. Μάλιστα με το όνομα «Πανιώνια» ετελούντο αγώνες με πανελλήνια αίγλη.

Η πρώτη στέψη μικρασιάτη ολυμπιονίκη με τον κότινο, το κλαδί της αγριελιάς, έγινε το 668 π.Χ. στους 23ους Ολυμπιακούς. Επρόκειτο για τον αθλητή της πυγμής (πυγμαχίας) Ονομαστό από τη Σμύρνη. Ασφαλώς και άλλοι μικρασιάτες αθλητές θα έχουν λάβει μέρος στις προηγθείσες ολυμπιάδες, αλλά δεν υπάρχουν στοιχεία, αφού καταγραφόταν μόνον το όνομα του ενός και πρώτου ολυμπιονίκη. Διάφοροι ερευνητές προσπάθησαν να καταγράψουν όλους τους μικρασιάτες ολυμπιονίκες και τον τόπο προέλευσή τους, ως τον 4ον αιώνα μ.Χ., όταν ο Θεοδόσιος κατάργησε τους αγώνες. Κι αυτό ήταν φυσικό, αν εκτός των άλλων λάβει κανείς υπόψη ότι στη Μικρά Ασία υπήρχαν σπουδαία στάδια (στην Πέργαμο, στην Έφεσο, στην Πριήνη, στη Σμύρνη, στα Δίδυμα, στην Τέω, στην Αφροδισιάδα, στις Σάρδεις, στη Σέληγη της Πισιδίας, στο Σύλλιο της Παμφυλίας κλπ).

Υπολογίζονται σε 230 οι Ολυμπιονίκες της Μικράς Ασίας (άνδρες και έφηβοι). Πρώτη σε νίκες έρχεται η Έφεσος με 22. Ακολουθούν: η Μίλητος με 21, η Μαγνησία του Μαιάνδρου με 17, η Φιλαδέλφεια με 8 και μετά η Σμύρνη, η Ρόδος, η Κύζικος, ο Κολοφών, η Νίκαια, το Αδραμύττιο, τα Θυάτειρα, η Λαοδίκεια, τα Άδανα, η Σινώπη, η Άσπενδος, η Πέργαμος, οι Σάρδεις, η Καππαδοκία...

Πολυολυμπιονίκες αθλητές αναδείχθησαν: ο Αστυάναξ ο

Μιλήσιος, με 3 διαδοχικές νίκες στο παγκράτιο (πάλη και πυγμαχία μαζί) το 324, το 320 και το 316 π.Χ., ο Γράος ο Βιθυνός επίσης με 3 νίκες, στο δόλιχο δρόμο (213, 217 και 221 μ.Χ.) και ο Δημοκράτης από τη Μαγνησία του Μαιάνδρου, πάλι με 3 νίκες στην πυγμή (25, 29 και 33 μ.Χ.).

Σ' ένα αγώνισμα (περισσότερο μουσικό παρά αθλητικό), υπήρξαν δύο σπουδαίοι ολυμπιονίκες: ο Διογένης ο Εφέσιος που νίκησε σε 5 διαδοχικές ολυμπιάδες (69 μ.Χ. - 85 μ.Χ.) και ο Δημοσθένης ο Μιλήσιος με 3 νίκες (24 - 16 π.Χ.). Επρόκειτο βέβαια για το αγώνισμα των σαλπιγκτών. Οι περισσότερες νίκες των μικρασιατών αφορούν σε δρομικά αγωνίσματα (στάδιο, δίαυλος, δόλιχος), δηλαδή δρόμους περίπου 200, 400 και 1.500 μέτρων. Η πάλη, το παγκράτιο, το πένταθλο, οι αρματοδρομίες και τα ιππικά αγωνίσματα δεν συγκινούσαν τους μικρασιάτες. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι η Μικρά Ασία έδωσε και πολλούς παίδες ολυμπιονίκες, παρά το γεγονός ότι ένα τόσο μακρινό ταξίδι για παιδιά και εφήβους, λογιζόταν ήδη ως ένας άθλος!

Μετά τους ελληνιστικούς χρόνους, αλλά κυρίως τους βυζαντινούς, όπου εκφυλίστηκαν και διακόπησαν οι ολυμπιακοί αγώνες, αλλά και γενικότερα η αθλητική δράση αφού απαγορεύόταν από τους κανόνες της Εκκλησίας, θα πρέπει να έρθουμε να δούμε τι έγινε τον 190 αιώνα, όταν από τον Δ. Βικέλα και τον Πιέρ οντε Κουμπερτέν αναβίωσαν οι ολυμπιακοί αγώνες.

Ας αρχίσουμε όμως από το 1859, όταν στην πλατεία του πλαισίου Δημαρχείου της Αθήνας, τελέστηκε η πρώτη ζάππεια Ολυμπιάδα: τα λεγόμενα «Ολύμπια». Καλύτερος αθλητής της διοργάνωσης ήταν ένας Σμυρνιός, που υπηρετούσε στον Ελληνικό στρατό, ο Πέτρος Βελισσαρίου, που νίκησε στο δόλιχο δρόμο. Στην Γ' ζάππεια Ολυμπιάδα, όπου έγινε το 1875 στο κοίλον του Παναθηναϊκού Σταδίου ο επίσης Σμυρνιός Μολακίδης, νίκησε στο αγώνισμα της εποχής «αναρρίχηση επί κάλω». Ένας ακόμη Σμυρνιός, ο φοιτητής Μελεγκόδηλου, είχε 3 τρίτες θέσεις στο άλμα επί κοντώ «υπέρ τάφρου και υπέρ σχοινιού» και στο δίζυγο. Η Σμύρνη είναι πλέον στο επίκεντρο του αθλητισμού, χάρη στους συλλόγους της «Πανιώνιος» και «Απόλλων» και ακόμη τον «Όμιλο Ερετών» κλπ.

Στην πρώτη Ολυμπιάδα του 1896, ελάχιστοι μικρασιάτες πήραν μέρος και μόνο ένας παλαιστής ήρθε σος στην ελληνορωμαϊκή πάλη. Φυσικά ήταν Σμυρνιός! Το 1906 έγινε η ανεπίσημη λεγόμενη «μεσοολυμπιάδα». Εδώ είχαμε πολλές διακρίσεις, αφού οι σύλλογοι της Σμύρνης, με δικά τους έξοδα, είχαν στείλει πολλούς αθλητές.

Πριν τελειώσουμε να πούμε ότι εκτός των δυναμικών συλλόγων της Σμύρνης, που πρωτοστατούσαν στον αθλητισμό, υπήρχαν αντίστοιχοι σύλλογοι στο Αιβαλί, στην Τραπεζούντα, στην Πάνορμο, στην Τριγύλια και ακόμη στα Βουρλά, στη Φιλαδέλφεια, στο Αξάρι (Θυάτειρα), στα Σώκια, στο Αιδίνι και σε τόσες άλλες πολιτείες της Ανατολής!

Ο «αγωνοθέτης» δένει κόκκινη ταινία γύρω από το κεφάλι νεαρού νικητή.

Ο Σμυρνιός Γεώργιος Τσίτας (δεξιά) πήρε τη δεύτερη θέση στην πάλη, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896 στην Αθήνα. Χειραψία με το Γερμανό αντίπαλό του μετά τον τελικό.

Η ΝΑΖΙΝΑ ΚΑΙ Ο ΓΙΑΝΝΗΣ

ΗΝαζίνα γεννήθηκε το 1898 στη Σίλη του Ικονίου. Ήταν το πρώτο παιδί μίας πολυμελούς οικογένειας και είχε άλλα πέντε αδέλφια: την Άννα, την Ιορδάνα, την Ελένη, το Λάμπρο και το Δανιήλ.

Στα δώδεκά της ορφάνεψε από πατέρα και όλη η οικογένεια έμεινε χωρίς προστάτη.

Όταν έφτασε σε ηλικία 16 χρονών, η μητέρα της, επειδή είχε πολλά παιδιά και τα οικονομικά της δεν ήτανε καλά, σκέφτηκε να την παντρέψει με ένα γείτονα. Ήταν καλός άνθρωπος, το επάγγελμά του ήταν φούρναρης και εκείνα τα χρόνια η δουλειά αυτή ήταν από τις καλύτερες. Έτσι έγινε ο γάμος της με τον Αναστάση. Αποκτήσανε τέσσερα παιδιά μα τα δύο πεθάνανε πολύ γρήγορα. Τους μείνανε δυο, ένα κορίτσι η Γεωργία και ένα αγόρι ο Γιάννης.

Ζούσε πολύ καλά με τον άντρα της και ήταν ευτυχισμένη και η ζωή τους. Όμως άλλα λογαριάζανε και άλλα τους ήρθανε. Στην Τουρκία υπήρχε νόμος σύμφωνα με τον οποίο, όποιο κορίτσι ήταν ορφανό από πατέρα και παντρεύόταν, ο άντρας της δεν πήγαινε στρατιώτης. Έγινε όμως ο πόλεμος και οι Τούρκοι πιάσανε όλους τους άντρες που ήταν Έλληνες από δεκαπέντε μέχρι εξήντα χρονών. Ανάμεσα τους ήταν ο δικός της άντρας και ο αδελφός του, που το σπίτι του ήταν δίπλα από το δικό τους. Η κόρη της που ήτανε πιο μεγάλο παιδί τον τραβούσε από τα παντελόνια και τον έσφιγγε όσο μπορούσε για να μην τον πάρουνε οι Τούρκοι. Εκείνοι κλωτσήσανε το παιδί, τον πήρανε και φύγανε.

Από τότε χαθήκανε και τα ίχνη του και δεν τον ξαναείδανε. Στον δρόμο που τους πηγαίνανε, σε άγνωστο μέρος στα βάθη της Μικράς Ασίας, άρχισαν να τους δέρνουν και να τους κακομεταχειρίζονται. Να μη τους δίνουν νερό, να μην τους δίνουν φαγητό. Μέρα και νύχτα περπατούσανε μέσα στο κρύο και στα χιόνια. Οι πιο πολλοί, που δεν αντέξανε και πεθάνανε στο δρόμο, αφέθηκαν στην ερημιά να τους φάνε τ' αγρίμια.

Η όμορφη Σίλη ήταν από παλιά μες το μάτι του κυκλώνα. Οι Τούρκοι είχαν απαγορεύσει στους Έλληνες να μιλάνε ελληνικά. Εκείνοι όμως δεν τους άκουσαν και παρ' όλες τις απαγορεύσεις και τους διωγμούς δημιούργησαν μια νέα διάλεκτο που ονομάστηκε «Σιλελίδικα». Πολλοί θρύλοι λέγονταν για το πώς γεννήθηκε αυτή η διάλεκτος. Ένας από αυτούς λέει, πως επειδή οι Ρωμιοί μιλούσαν τη γλώσσα τους, οι Τούρκοι σε όλους κόβφανε τις γλώσσες και έτσι αυτοί δεν μπορούσαν να μιλήσουνε σωστά και να προφέρουν τις λέξεις καθαρά. Τα παιδιά λοιπόν που γεννιόντουσαν άκουγαν τις λέξεις διαφορετικά από τους γονείς τους και όχι όπως πραγματικά ήσαν. Ένας άλλος θρύλος μιλάει για ένα διωγμό των Τούρκων. Οι κάτοικοι πήραν τα βουνά, βρήκανε μια σπηλιά και κρυφήκανε. Όταν περάσανε αρκετές ώρες τα μικρά παιδιά και τα μωρά που είχανε μαζί τους άρχισαν να κλαίνε. Τους άκουσαν οι Τούρκοι που τους ψάχνανε, τους βρήκαν και τους σφάξανε όλους εκτός από τρεις άντρες. Του ενός του κόβφανε την γλώσσα, του αλλουνού την μύτη και του τρίτου το αυτί και από αυτούς δημιουργήθηκε η τοπική διάλεκτος.

Μερικές λέξεις που άκουγαν όταν ήμουν μικρό παιδί

από Μικρασιάτες που είχαν έρθει στην Ελλάδα ήταν οι εξής: τον Αντρέα τον έλεγαν «Άντη», τον Παντελή «Πάντη», τον Γιάννη «Γεβάνη», την Δέσποινα «Πηπίνα», την Αναστασία «Ατά», το νερό το έλεγαν «νιαρό», το «τι κάνεις» «τσο φτάνεις», και το «καλά είσαι» «καλή ημήσου».

Όταν έμεινε χήρα η Ναζίνα ήταν μόλις είκοσι τεσσάρων χρόνων. Από μικρή είχε μάθει να φτιάχνει χειροποίητα χαλιά στον αργαλειό. Μόλις έμεινε με τα δυο παιδιά της άρχισε να δουλεύει στο Ικόνιο που υπήρχε προσφορά εργασίας.

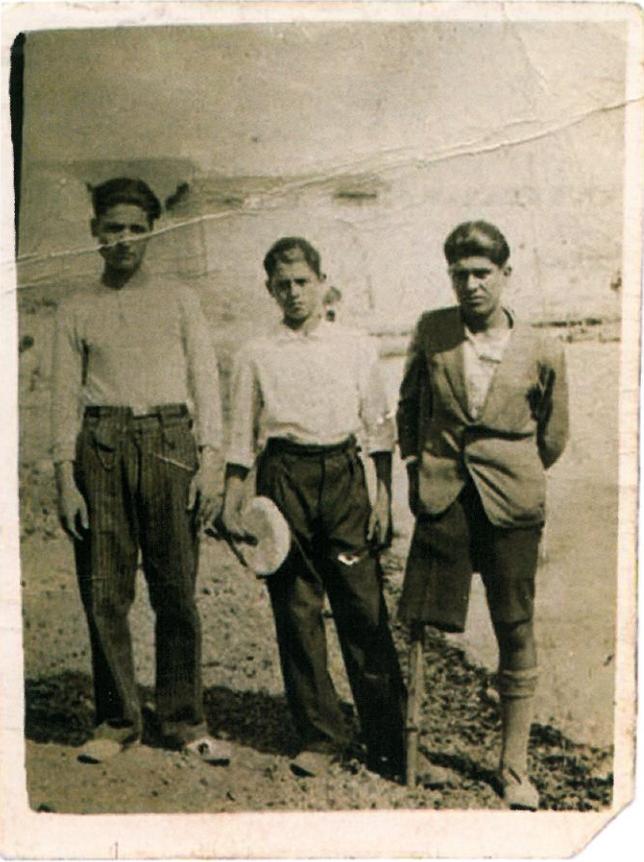
Το 1922 με το διωγμό μόλις που προλάβανε και μπήκανε σε ένα καράβι. Η μια αδελφή της η Ελένη που έλειπε εκείνες τις ημέρες βρέθηκε στην φωτιά της Σμύρνης, κάηκε ζωντανή μαζί με τον σύζυγό της και δεν πρόλαβε να έρθει στην Ελλάδα.

Εκείνη, με τα δυο της παιδιά, το μόνο που μπόρεσε να πάρει ήταν ένα μικρό δέμα με τα ρούχα που φορούσαν και λίγα ενθύμια. Στο καράβι ταξίδευαν ο ένας επάνω στον άλλο. Τους άφησε στην Κεφαλονιά όπου και κατοικήσανε για ενάμιση χρόνο. Φύγανε από εκεί με προορισμό την Υδρα. Βρήκε κατευθείαν δουλειά ως επιστάτρια στα χαλιά, κάθισαν όμως μόλις τρεις μήνες γιατί οι εφιάλτες την κυνηγούσαν. Τις νύχτες όταν κοιμόταν άκουγε άλλοτε ποδοβολητά αλόγου, άλλοτε φωνές κι' άλλοτε ουρλιαχτά ζώων. Ξυπνούσε τρομαγμένη, έπαιρνε την λάμπα πετρελαίου και μαζί με την κόρη της, που ήταν πιο μεγάλη σε ηλικία από τον γιο της, κατέβαιναν στα κάτω δωμάτια όμως δεν έβλεπαν τίποτα. Δεν μπορούσαν να ζήσουν άλλο εκεί, γιατί πίστεψαν ότι το σπίτι ήταν στοιχειωμένο.

Μετακόμισαν στη Δραπετσώνα όπου ζούσαν τα αδέλφια της και πολλοί συγγενείς. Το κράτος του έδωσε παράγκες για να μείνουν. Συγχρόνως βρήκε δουλειά σε εργοστάσιο κατασκευής χαλιών. Εκεί έζησε πέντε περίπου χρόνια όταν τη βρήκε το μεγάλο χτύπημα. Ένα πρωί ο μικρός της γιος ο Γιάννης, καθόταν σε ένα χαμηλό μαντρότιχο όταν ένα φορτηγό φορτώμένο με υλικά οικοδομών έκανε όπισθεν και χωρίς να δει το παιδί του τσάκισε τα πόδια. Όταν το πήγαν στο νοσοκομείο μπόρεσαν να γλυτώσουν το ένα του πόδι ενώ το άλλο το ακρωτηριάσανε από το γόνατο και κάτω και το παιδί έμεινε ανάπηρο. Του αγόρασε η μάνα του ένα ξύλινο δεκανίκι για να μπορεί να περπατάει. Κατά του ιδιοκτήτη του φορτηγού κινήθηκαν δικαστικά γιατί δεν ήθελε να δώσει χρήματα για το ατύχημα που προκάλεσε. Τελικά μετά από δυο χρόνια εκδόθηκε δικαστική απόφαση να πληρώσει τρεις χιλιάδες. Με αυτά τα χρήματα αγόρασε η Ναζίνα ένα οικόπεδο στην Νέα Ιωνία στο όνομα του παιδιού (ήταν το 1932) και σιγά - σιγά άρχισε να κτίζει το σπίτι.

Όσο περνούσαν τα χρόνια και ο Γιάννης μεγάλωνε προσπαθούσε πλούτιζει τις γνώσεις του για να μπορεί να δουλεύει και να μην επιβαρύνει κανένα. Με τα πολλά βρήκε δουλειά σε ένα εργαστήριο κατασκευής παπουτσών στα Πατήσια ως κορδελιάστης.

Ήταν έξυπνος, εμφανίσιμος, ψηλός με μαύρα μαλλιά, εκφραστικά μάτια και καλή φωνή. Τα δυο αδέλφια της

μάνας του παιζανε κιθάρες. Εκείνα τα χρόνια υπήρχε φτώχια, δε λείπανε όμως τα γλέντια και τον Γιάννη τον καλούσανε παντού επειδή ήταν «πρώτος» στην φωνή. Επίσης ζωγράφιζε από μικρό παιδί και έφτιαχνε και σκίτσα. Αργότερα πήγε και στο Ωδείο Αθηνών και έμαθε βιολί. Ο Γιάννης ήταν αγαπητός σε όλη την γειτονιά για το ήθος του. Τα καλοκαίρια που άφηναν ανοιχτά τα παράθυρα, κάθονταν με τις ώρες οι γείτονες για να ακούσουν τις μελωδίες του. Το βιολί τον γαλήνευε και τον βοηθούσε να ξεχνάει το πρόβλημά του.

Ήρθε ο πόλεμος του 1940. Όλα νέκρωσαν και δουλειά δεν υπήρχε. Τα τρόφιμα εξαφανίστηκαν, άρχισε η πείνα και οι δυνάμεις του Γιάννη λιγόστευαν μέρα με την μέρα. Για να έρχεται στο σπίτι του στον Περισσό από τα Πατήσια, κουραζόταν πολύ με το δεκανίκι και το αφεντικό του τον άφησε να κοιμάται εκεί, σε μια παλιά αποθήκη, για να αποφύγει το περπάτημα. Έμεινε πολύ λίγες μέρες γιατί γέμισε ψείρες.

Ο πόλεμος συνεχίζόταν, ο Γιάννης έμεινε χωρίς δουλειά και η κατάστασή του χειροτέρευε. Στο χωματόδρομο έξω απ' το σπίτι του καθόταν και έπαιζε βιολί. Κάθε μέρα περνούσε ένας Ιταλός και πηγαίνοντας προς το Γαλάτσι σταματούσε για να ακούσει τον Γιάννη. Στην πλάτη μαζί με το όπλο είχε κι ένα σακίδιο και έβγαζε τετράγωνα κομμάτια ζάχαρη να τα μοιράσει στα παιδιά. Ανάμεσά τους ήμουν κι εγώ, ο ανιψιός του Γιάννη. Ήταν πρόσχαρος άνθρωπος και προσπαθούσε με νοήματα και με λίγα Ιταλικά να συνεννοηθεί μαζί μας. Μας έδειχνε τα τέσσερα δάχτυλα του χεριού του κι έλεγε: « πίκολο - πίκολο Ιτάλια » και εμείς καταλαβαίναμε πως μας μιλούσε για τα παιδιά του. Τον βλέπαμε γύρω στους πέντε με έξι μήνες, μετά δεν ξαναπέρασε.

Με τον πόλεμο στα σχολεία και τις εκκλησίες αρχίσανε να δίνουν συσσίτιο στις γειτονιές. Όλοι έπαιρναν λίγο φαγητό μα ο Γιάννης ήταν περήφανος και παρόλο που είχε την αναπηρία του δεν πήγαινε. Η μητέρα του και η αδελφή του, του έδιναν από το δικό τους συσσίτιο για να μπορέσει να ζήσει. Άρχισε να φτιάχνει σκίτσα με σκηνές του πολέμου για να τα πουλάει, ποιος όμως να τα αγόραζε που δεν υπήρχαν χρήματα ούτε για ψωμί;

Σε λίγο αρρώστησε. Μα και οι άλλοι δεν ήσαν σε καλλιτερη κατάσταση, πώς να βοηθηθούν και πώς να βοηθήσουν. Στα τέλη του 1941 ο Γιάννης πέθανε. Ήταν τότε είκοσι τρίων ετών. Ήταν μεγάλη η συμφορά για τη Ναζίνα. Εξαιτίας του πολέμου αυτοκίνητα δεν υπήρχαν, τον έβαλαν σε μια χειράμαξα και τον πήγαν στο Κοιμητήριο, στις Κουκουβάουνες,

Ο πόλεμος τελείωσε. Το 1947 η Ναζίνα, όπως μου είχε διηγηθεί, δούλευε στον αργαλειό στο σπίτι της όταν της παρουσιάστηκε μια μεγάλη ευκαιρία. Κάποιος της είχε φέρει τη φωτογραφία του Πρωθυπουργού της Νέας Ζηλανδίας και εκείνη την είχε υφάνει πάνω στο χαλί με τόσο μεγάλη ομοιότητα, ώστε της στάλθηκε πρόσκληση για μόνιμη εγκατάσταση εκεί ώστε να ασχοληθεί με το συγκεκριμένο αντικείμενο, την απεικόνιση δηλαδή πρωσπικοτήτων της Νέας Ζηλανδίας σε χαλί. Δεν δέχτηκε με τη σκέψη ότι θα ήταν μόνη σε μια εντελώς άγνωστη χώρα και πολιτισμό, ανάμεσα σε ξένους ανθρώπους χωρίς να γνωρίζει τη γλώσσα.

Στην γειτονιά ήταν ιδιαίτερα αγαπητή. Μικροί και μεγάλοι την εκτιμούσαν και την σέβονταν. Ποτέ της δεν είχε μαλώσει με άλλο άνθρωπο και ήταν όλο καλοσύνη, δεν της άρεσε το κουτσομπολί και αυτός ήταν ένας από τους πολλούς λόγους που όλοι μιλούσαν με τα καλύτερα λόγια για αυτή.

Εγώ την γνώρισα από πολύ κοντά και την θυμάμαι με αγάπη μετά από τόσα χρόνια. Όταν βρισκόμουν στο δωμάτιο της με κοιτούσε πολύ έντονα στο πρόσωπο λες και με καμάρωνε ή της θύμιζα κάποιον. Μια μέρα μου εκμυστηρεύτηκε ότι έμοιαζα πολύ με το γιο της το Γιάννη. «Εσύ ήσουν πολύ μικρός» μου έλεγε, «δεν θα τον θυμάσαι». Μου μιλούσε με θλίψη και τα μάτια της σιγά - σιγά βούρκωναν και σταματούσε να μιλάει.

Πόσα βάσανα είχε τραβήξει στη ζωή της. Μα μόλις νύχτωνε πάντα άναβε το καντήλι, έκανε με ευλάβεια τον σταυρό της μπροστά στο εικόνισμα της Παναγίας και δεν έπαψε να δοξάζει το Θεό στις προσευχές της.

Θυμάμαι τις διυτιά φωτογραφίες που βρίσκονταν κρεμασμένες πάνω από το κρεβάτι της, μια του άντρα της και μια του γιού της. Πόσο καλοί και ωραίοι άνθρωποι και πόσο γρήγορα έφυγαν. Ο άντρας στα 33 και ο γιος στα 23. Η ίδια έμεινε 24 χρονών χήρα και έφτασε τα 84 χωρίς να ξαναπατρευτεί. Είχε ήθος, και τιμιότητα, ήταν εγκρατής και με το μέτωπό της «καθαρό».

Μια νύχτα έφυγε για το μακρινό ταξίδι με γαλήνη στο πονεμένο πρόσωπό της. Το μόνο που άφησε πίσω της ήταν η καλοσύνη και η αξιοπρέπεια της.

Πάλεψε ολομόναχη χωρίς κανένα στήριγμα, με όλη της την δύναμη, με όλη της την περηφάνια.

Το χρονικό μιας Μικρασιάτισσας δασκάλας που δίδαξε στη Νέα Ιωνία.

Γράφει η κ. Χαρούλα Σταυριδοπούλου

Ημητέρα μου ΔΗΜΗΤΡΑ ΧΑΤΖΗΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ του Ανέστη ήρθε στην Ελλάδα το 1922 με την Μικρασιατική καταστροφή - εγκαταστάθηκε πρώτα στην Θεσσαλονίκη και μετά στην Ν. Ιωνία - με τρία μικρά κορίτσια, εγώ η Χαρούλα ενός έτους, οι αδελφές μου Μαρίτσα 9 ετών και Αγγέλα 6 ετών, στην αποβάθρα της Σμύρνης ενώ ήταν έτοιμοι να μπουν όλοι στο πλοίο οι Τούρκοι κράτησαν αιχμάλωτους τον πατέρα μου Θρασύβουλο και τον μικρότερο αδελφό του, Γιώργο 16 ετών, Δεν τους είδαμε ποτέ ξανά. Ήταν η οικογένεια ήρθε αποδεκατισμένη από τα άρρενα μέλη της.

Στην Ν. Ιωνία εγκατασταθήκαμε το 1928. Η μητέρα μου είχε σπουδάσει δασκάλα στο Κεντρικό Παρθεναγωγείο Σμύρνης (από πρόνοια είχε φέρει μαζί της το πτυχίο της και μια φωτογραφία αποφοίτησης με τις συμφοιτήτριές της), όπως ονομαζόταν το Διδασκαλείο της Σμύρνης. Οι ανάγκες της οικογένειας αδήριτες, έτσι διορίστηκε δασκάλα στην αρχή στο Β' Δημοτικό Ν. Ιωνίας, το 1929, και αμέσως μετετέθη στο Α' Δημοτικό της Ελευθερούπολης. Διευθυντής στο σχολείο ήταν ο Τσαγκάκης, εξαίρετος εκπαιδευτικός με μετεκπαίδευση στο Μαράσλειο Διδασκαλείο. Ήταν φιλοπρόδος δάσκαλος. Οργάνωνε εκπαιδευτικές εκδρομές σε μουσεία, στην Ακρόπολη κ.λ.π. Η μητέρα μου του ζητούσε να με παίρνει μαζί του αν και ήμουν μαθήτρια στην Ν. Ιωνία και αργότερα στο Α' Θηλέων Αθηνών. Παράλληλα έφτιαξε κήπο στο σχολείο για να τον περιποιούνται οι μαθητές και μαθήτριές του.

Τον διαδέχτηκε ο Ιορδάνης Δημητριάδης, από τη Σπάρτη Πισιδίας αλλά οι καιροί ήταν χαλεποί, Τα σύννεφα του Β' Παγκόσμιου Πολέμου σκιάζαν και τον ουρανό της Ελλάδας. Τότε ένας από τους δασκάλους ο κ. Μαραγκός επινόησε ένα σύστημα λουτρών χαμάμ που λειτουργούσε με ελάχιστα ξύλα και το εγκατέστησε στα υπόγεια του σχολείου. Μια φορά την εβδομάδα οι μαθητές έκαναν μπάνιο δωρεάν. Αυτές οι εγκαταστάσεις λειτούργησαν για τα συστίτια τον καιρό του Πολέμου, την Κατοχή καθώς και τα πρώτα χρόνια της Απελευθέρωσης. Κατά την διάρκεια του πολέμου 1940-1 το σχολείο φιλοξενούσε μια μονάδα ιατρών αξιωματικών και νοσοκόμων (ανδρών και γυναικών). Παράλληλα και όσο ήταν δυνατόν λειτουργούσε και το σχολείο. Τα υπόγεια χρησίμευαν ως καταφύγιο (αν και κανένας δεν κατέβαινε, το θεωρούσαμε αστείο!!!).

Στις αίθουσες του σχολείου γιορτάσαμε με ενθουσιασμό τις νίκες στο Αργυρόκαστρο, Τεπελένι, Αγ. Σαράντα. Εκεί βιώσαμε την πιο θλιβερή Μ. Παρασκευή και το πιο δύσκολο Πάσχα με την είσοδο των Ιταλών στην Ελλάδα. Το σχολείο της Ελευθερούπολης πρωτοστάτησε, τα καζάνια στα υπόγεια ετοίμαζαν φαγητό που μοιραζόταν πρώτα στα παιδιά, το υπόλοιπο μεταφερόταν απέναντι στην εκκλησία του Αγ. Γεωργίου όπου γινόταν η διανομή στους κατοίκους με ένα δελτίο που χορηγούσε μια επιτροπή της οποίας πρόεδρος ήταν ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Πατάρων Μελέτιος. Τα συστίτια αυτά και ο Ερυθρός Σταυρός - κυρίως ο Σουηδικός - έσωσαν τον κόσμο.

Η μητέρα μου Δήμητρα Χατζηχαραλάμπους συμμετείχε σε συνελεύσεις και συνέδρια δασκάλων όπου ανακοινώνονταν τα νέα παιδαγωγικά συστήματα και ρεύματα τρόπων διδασκαλίας από την Κεντρική Ευρώπη. Προτιμούσε να διδάσκει από την Α' - Ε' Δημοτικού, Παράλληλα αναλάμβανε το μάθημα της Χειροτεχνίας. Είχε αποφοιτήσει από την Γαλλική Σχολή της Σμύρνης, στα κορίτσια δίδασκε σερβίτρισμα στο σπίτι, υγιεινή ατομική και οικογενειακή, φυσικά κέντημα. Τα αγόρια μάθαιναν να φτιάχνουν μινιατούρες έπιπλα (καρεκλάκια - τραπεζάκια) από αγριοπαχαλίες από

τους κήπους, μια και τα οικονομικά ήταν δύσκολα. Οι γονείς εργάζονταν στα γύρω εργοστάσια. Τα απογεύματα στο σπίτι μας συγκεντρώνονταν μητέρες - κοπέλες (που δεν πήγαιναν σχολείο) για να μάθουν κέντημα και πως να στολίσουν το σπίτι τους με ό, τι διέθεταν. Το σχολικό έτος τέλειωνε στις 24 Ιουνίου με Γυμναστικές Επιδείξεις και Έκθεση Χειροτεχνίας.

Αυτά στα ειρηνικά χρόνια. Τα χρόνια του πολέμου, το δημοτικό της Ελευθερούπολης έμεινε ανοικτό, δασκάλες και μαθήτριες τύλιγαν γάζες και έδεναν μικροτραύματα. Η μεγάλη προσφορά της κυρα-Δήμητρας ήταν η ομάδα που έφτιαξε με τις πρώην μαθήτριές της για να πλέκουν γάντια, κουκούλες, πουλόβερ για τους στρατιώτες. Οι μαθητές βοηθούσαν στο πακετάρισμα. Όταν άρχισαν να ρχονται οι πρώτοι τραυματίες οργάνωσε μαζί με άλλες συναδέλφους της ομάδες από κυρίες και παιδιά για να τους ψυχαγωγούν και να τους εμψυχώνουν, βοηθώντας παράλληλα και στον Ερυθρό Σταυρό. Στην Κατοχή συμμετείχε στα συστίτια και όχι μόνο το μοίραζε στους μαθητές της αλλά επέμενε να το φάνε στο σχολείο. Βλέπετε η πείνα και η εξαθλίωση είχε βγάλει τα πιο φοβερά ένστικτα των ανθρώπων που ήταν ικανοί να τους το κλέψουν στο δρόμο.

Χωρίς να φοβήθει τις συνέπειες, συμπαραστάθηκε στις οικογένειες του ΗΛΙΑ ΔΟΥΡΜΟΥΣΟΓΛΟΥ 21 ετών και ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΥΛΑΝΤΟΥ 25 ετών, όταν συνελήφθησαν από τους Γερμανούς (δυστυχώς κατόπιν προδοσίας), και πήγε ως μάρτυρας υπεράσπισης στο Γερμανικό Δικαστήριο σαν δασκάλα τους. Δυστυχώς καταδικάστηκαν σε θάνατο. Άλλα και στην μητέρα δυο άλλων παλικαριών (ήταν επιστάτρια στο σχολείο της Καλογρέζας) που τα σκότωσαν στο Μπλόκο της Καλογρέζας. Δυστυχώς δεν θυμάμαι τα ονόματά τους. Στην κηδεία της 18/10/1974 πολλοί από τους μαθητές και τις μαθήτριές της ήρθαν να της πουν το στερνό αντίο.

Αυτές τις ημέρες επισκέφτηκα το σχολικό συγκρότημα της Ελευθερούπολεως. Στάθηκα με συγκίνηση στο Νηπιακό Σταθμό. Εκεί υπηρέτησε από το 1933-38 η αδελφή μου - και κόρη της δασκάλας - Μαρίτσα Χατζηχαραλάμπους. Πολλοί παππούδες και γιαγιάδες των σημερινών νηπίων ίσως την θυμούνται. Με χαρά και πολύ καμάρι είδα στο ίδιο αυτό σχολείο οι δάσκαλοι να φροντίζουν να γίνει η νέα γενιά γερή, δυνατή, φωτισμένη, αλλά και παραδειγματισμένη από τα παθήματα, τους αγώνες και τα επιτεύγματα του Ελληνικού Λαού. Επίσης με την ανιδιοτελή προσφορά των συμπολιτών της η Ελευθερούπολη συγκεντρώνει το υλικό που αποτελεί την ιστορία της για να την παραδώσει στην νέα γενιά για να μην ξεχνά και να είναι περήφανη για την μικρή ιστορία της πόλης της και τους ανθρώπους που συνέβαλαν σ' αυτό.

ΜΕ ΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΑΛΟΝΑΚΙ ΣΑΣ...

Ο χαρακτηριστικός ήχος από τις δεκάρες που ακούστηκαν να πέφτουν δίπλα τους στο έδαφος τους ξύπνησαν.

Αποκαμωμένους από το ταξίδι, τη μάνα με τα ανήλικα παιδιά της, τους είχε πάρει για λίγο ο ύπνος εκεί έξω στο λιμάνι του Πειραιά όπου τους είχε βγάλει το καράβι από τη Σμύρνη. Στα χέρια της η μάνα κρατούσε μία εικόνα του Άξιον Εστί. Αυτό μόνο και λίγα χρήματα είχε προλάβει να περισώσει από την περιουσία της. «Κατάλαβα», σκέφτηκε, «οι ντόπιοι μάς νομίζουν για ζητιάνους, επειδή κρατάμε στα χέρια μας το εικόνισμα».

Το πώς γλύτωσαν ένας Θεός το ξέρει. Ας είναι καλά ο γνωστός τους Έλληνας αξιωματικός που τους είδε στον σταθμό του Αξαρίου να προσπαθούν να φύγουν.

- «Θεία», της είπε, «τι κάνεις εσύ εδώ»;
- «Προσπαθούμε να φύγουμε, αλλά είναι αδύνατον», του απάντησε. «Ο κόσμος κρέμεται από τις πόρτες και τα παράθυρα». Αμέσως τους πήρε και τους «βόλεψε» όλους στην οροφή του τρένου κι έτσι ήρθαν στην Σμύρνη και στη συνέχεια, με τις γνωστές συνθήκες, στην Ελλάδα.

Έτσι αφηγείται τον ερχομό της γιαγιάς της στην Ελλάδα η Νίτσα (Λεμονιά) Σταματιάδου-Παπαδάκη, κόρη του νονού μου Σταμάτη Σταματιάδη. Και συνεχίζει:

«Όταν έφτασαν στον Πειραιά η γιαγιά μου και τα τρία από τα τέσσερα παιδιά της (το ένα είχε μείνει στην αιχμαλωσία), τον γιο της και πατέρα μου Σταμάτη και τις κόρες της και Θείες μου Κατίνα και Μαρίτσα, αρχικά έμειναν στην σοφίτα ενός παλαιού σπιτιού, το οποίο είχε επιταχθεί για τις ανάγκες των προσφύγων.

Εκεί κοντά τους ήταν και το μπακάλικο της γειτονιάς. Ο μπακάλης, ένας πολύ καλός άνθρωπος, για να τους βοηθήσει, μεταξύ άλλων, τους έδινε τα άδεια σακιά από τα τρόφιμα (ζάχαρη, ρύζια, όσπρια, κλπ.), καθώς και σανίδες από κασόνες που περιείχαν διάφορα είδη διατροφής, όπως σαρδέλες, κονσέρβες, παστούς μπακαλιάρους κ.ά. Η γιαγιά μου και οι Θείες μου ήταν πολύ νοικοκυρές και χρυσοχέρες και τα σανίδια από τα κασόνια αυτά τα κάρφωσαν και τα έκαναν καναπέδες. Τα άδεια σακιά, αφού τα έπλυναν και τα λεύκαναν, τα έβαψαν διάφορα χρώματα, τα γέμισαν με τζίβα και τα έκαναν στρωματάκια και μαξιλάρες. Στη συνέχεια τα έβαλαν στους καναπέδες κι έτσι έφτιαξαν ένα «τέλειο σαλονάκι».

Πέρασε αρκετός καιρός από τότε και κάπως είχαν αρχίσει να συνηθίζουν στην καινούρια τους γειτονιά. Η γιαγιά μου, Λεμονιά Σταματιάδου, πολύ καιρό σκεπτόταν να καλέσει τον μπακάλη και τη σύζυγό του για έναν καφέ κι ένα γλυκό στο σπίτι της, τώρα που κάπως είχαν συμμαζευτεί. Όταν τελικά τους κάλεσε και τους επισκέφθηκε το ζευγάρι, η γυναίκα δεν πίστευε στα μάτια της τη νοικοκυροσύνη των γυναικών.

- «Ευχαριστούμε για την πρόσκληση κ. Λεμονιά. Πώς πάτε; Συνηθίσατε βλέπω στην γειτονιά μας.»

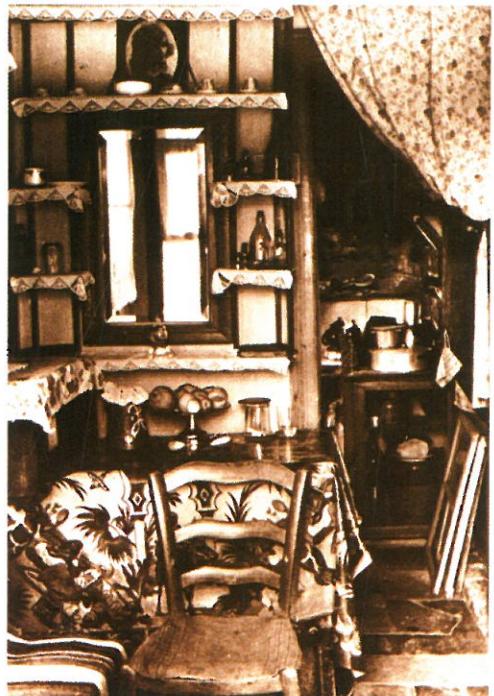
- «Μπορούμε να κάνουμε και διαφορετικά; Βλέπετε αλλιώς ήμασταν μαθημένοι στην πατρίδα μας. Λένε ότι θα μας δώσουν σπίτια στον Βύρωνα με την ανταλλάξιμη περιουσία ... Μακάρι!»

- «Μπράβο σας, πάντως, τα καταφέρατε μια χαρά. Με γεια και το σαλονάκι σας!»

Όταν της είπε η γιαγιά μου πώς έγινε το σαλονάκι, αυτή δεν ήθελε να το πιστέψει. Το κοίταζε από 'δω το κοίταζε από 'κει και αναρωτιόταν έκπληκτη πώς ήταν δυνατόν.

Τις επόμενες ημέρες όλη τη γειτονιά το είχε μάθει ότι η κυρά Λεμονιά από τις σαρδελοκασόνες είχε φτιάξει «σαλονάκι».

Κική Αμπατζόγλου - Ζευγώλη

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

(Η Καταστροφή της Σμύρνης - Η θυσία του Χρυσοστόμου)

Στις 27 Αυγούστου (9 Σεπτεμβρίου με το νέο ημερολόγιο) 2008 συμπληρώνονται 86 χρόνια από τη μαύρη, αποφράδα μέρα του Ελληνισμού, τη μέρα που 125 Τούρκοι ιππεῖς (τσέτες) εισέρχονται στη Σμύρνη, ως προπομπός του στρατού του Κεμάλ, για να καταλύσουν τις Ελληνικές αρχές και να επισφραγίσουν το άδοξο τέλος της τρισχιλιόχρονης Ελληνικής παρουσίας στη Μικρά Ασία.

Στο σημείωμά μας αυτό δεν έχουμε πρόθεση να αναλύσουμε αίτια και αιτιατά, για το γιατί και για το πώς έγινε η Μικρασιατική Καταστροφή. Έχουν γραφτεί τόσα πολλά και από πολύ πιο σημαντικές πέννες. Θα παρουσιάσουμε σε μορφή χρονικού, με σύντομη αλλά αυστηρά τεκμηριωμένη, την καταγραφή των γεγονότων.

14 Αυγούστου 1922: Αρχίζει η μεγάλη επίθεση των Τούρκων στο Αφιόν Καραχισάρ. Οι Ελληνικές δυνάμεις πανικοβάλλονται. Ο στρατηγός Χατζηανέστης μένει στη Σμύρνη ενώ το μέτωπο καταρρέει.

19 Αυγούστου 1922: Ο Στεργιάδης διατάσσει τους δημοσίους υπαλλήλους να συσκευάσουν τα αρχεία και να είναι έτοιμοι για αναχώρηση(!), χωρίς να ανακοινώσουν τίποτε στους κατοίκους.

20 Αυγούστου 1922: Συλλαμβάνεται αιχμάλωτος ο μέραρχος Τρικούπης και παραδίνεται μια ολόκληρη μεραρχία! Ο στρατός υποχωρεί άτακτα συμπαρασύ-

ροντας τους Έλληνες των μερών εκείνων προς τη Σμύρνη. Ο μόνος που μένει όρθιος και υποχωρεί συντεταγμένα, υπερασπιζόμενους τους πρόσφυγες στη διαφυγή τους, είναι ο Νικόλαος Πλαστήρας. Μεμονωμένα Έλληνες, κάτοικοι χωριών και κωμοπόλεων, φέρνουν αντίσταση στους Τούρκους (Σεβδίκιοϊ, Βουρλά, Κασαμπάς). Στη Σμύρνη συρρέουν δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες αναζητώντας εναγωνίως μέσον διαφυγής.

24 Αυγούστου 1922: Στο λιμάνι της Σμύρνης καταπλέουν από τη Ραιδεστό τρία επίτακτα ελληνικά πλοία, γεμάτα στρατιώτες. Όμως οι στρατιώτες αρνούνται να αποβιβαστούν! Οι αξιωματικοί αδυνατούν να τους πείσουν. Δεν τους πείθει ούτε ο στρατηγός Πολυμενάκος, ούτε ο ίδιος ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος!

26 Αυγούστου 1922: Ενώ οι αρχές έχουν εξαφανιστεί και παντού ακούονται πυροβολισμοί, διατάσσεται η αναχώρηση των ναυλοχούντων πολεμικών «Λήμνος» και «Έλλη». Τα ιταλικά και τα γαλλικά πλοία παιανίζουν προς τιμήν τους τον ελληνικό εθνικό ύμνο! Το ίδιο βράδυ ο μοιραίος Ύπατος Αρμοστής Αριστείδης Στεργιάδης, ανάμεσα σε Άγγλους φρουρούς, επιβιβάζεται στο αγγλικό «Σιδηρούς Δούξ» για να καταφύγει στη Γαλλία! Δεν γύρισε ποτέ στην Ελλάδα, πέθανε εκεί!

Η μόνη αρχή που έχει μείνει στη Σμύρνη είναι ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος! Ο Αμερικανός πρόξενος Χόρτον του προτείνει να φύγει με αμερικανικό πλοίο, το ίδιο και ο Γάλλος πρόξενος Γκραγιέ. Ο Χρυσόστομος αρνείται! Δεν εγκαταλείπει το ποίμνιό του. Πόσο ταιριάζει εδώ για αυτόν η ρήση του Ιωάννη στην Αποκάλυψη: «... και τω αγγέλω της εν Σμύρνη εκκλησίας γράψου γίνου πιστός μέχρι θανάτου και δώση σοι τον στέφανον της ζωῆς».

27 Αυγούστου 1922: Τούρκοι τσέτες ιππεῖς μπαίνουν στη Σμύρνη. Στις έντεκα το πρωί διασχίζουν την προκυμαία και καταλήγουν στο Κονάκι (Διοικητήριο). Κατεβάζουν την ελληνική σημαία. Παντού οδύνη και πανικός! Προς στιγμή φαίνεται ότι θα υπάρξει τάξη... Γρήγορα όμως αρχίζουν οι σφαγές, οι λεηλασίες και το ίδιο βράδυ ο Χρυσόστομος ιερουργεί στη Μητρόπολη της Αγίας Φωτεινής. Προσπαθεί να παρηγορήσει τις χιλιάδες των Σμυρνιών και των άλλων προσφύγων.

Σε λίγο έρχεται το πρώτο μήνυμα. Αστυνόμος με συνοδεία ενόπλου ανοίγει την πόρτα και καλεί το Χρυσόστομο να παρουσιαστεί στο φρουραρχείο. Δεν αργεί να επιστρέψει. Είναι κάπως ανακουφισμένος...

Τουρκικά στρατιωτικά τμήματα διασχίζουν την Προκυμαία, όπου βρίσκονται εγκαταλειμμένα τα υπάρχοντα των Ελλήνων.

Το Μαρτύριο του Χρυσοστόμου Σμύρνης. Ελαιογραφία του Νίκου Καρτσωνάκη, 18οΧροο εκ. (1943). Ένωση Σπάρτης Μικράς Ασίας, Νέα Ιωνία.

του ζητήθηκε να συστήσει στο λαό ψυχραιμία και παράδοση των όπλων... Όμως αργότερα ο αρχιαστυνόμος με έξι ενόπλους τον καλεί να παρουσιαστεί στο νικητή Νουρεντίν Πασά, ορκισμένο εχθρό του που βρίσκεται στο Διοικητήριο. Μαζί του πηγαίνουν και δύο δημογέροντες της Σμύρνης: ο δημοσιογράφος Νικόλαος Τσουρουκτσόγλου και ο Σπάρταλης έμπορος Γιωργάκης Κλημάνογλου, ο επιλεγόμενος και άτυπος υπουργός των εξωτερικών του Χρυσόστομου.

Από την κορυφή της σκάλας ο Νουρεντίν αρχίζει να υβρίζει τον Χρυσόστομο. Πυροβολεί. Η σφαίρα βρίσκει τον Κλημάνογλου, που πέφτει νεκρός. Απευθύνεται ο Νουρεντίν στο Χρυσόστομο και του λέει.

– Δε θα σε κρίνω εγώ, θα σε κρίνει ο λαός μου!
Και απευθυνόμενος στον εξαγριωμένο όχλο:
– Σας τον παραδίνω. Αν σας έκανε καλό, κάντε του και σεις καλό. Αν όχι, ανταποδώστε του το κακό.

Ο όχλος λυντσάρει το Χρυσόστομο. Τον οδηγεί σε γειτονικό κουρείο, του φορεί λευκή μπλούζα και

αρχίζει τα τρομερά βασανιστήρια. Πίσω από άμαξα σύρουν τα πτώματα των δύο δημογερόντων.

Ο Χόρτον έγραψε: «Περί του τρόπου της θανατώσεως του Χρυσόστομου εξιστορούνται πολλά. Γεγονός είναι ότι θανατώθηκε από τον όχλο... το μόνο του αμάρτημα ήταν ότι υπήρξε καλός πατριώτης... Απέθανε ως μάρτυς και η μνήμη του πρέπει να τιμάται από την Ελληνική Εκκλησία και το Ελληνικό Κράτος...».

Η σφαγή, η μεγάλη σφαγή, είχε αρχίσει και η φωτιά, το «γιανκίνι» της Σμύρνης θα έριχνε την πυρπολημένη αυλαία του δράματος το Σάββατο 3 Σεπτεμβρίου 1922. Καίγονται όλες οι ελληνικές συνοικίες, 55.000 σπίτια, 5.000 καταστήματα. Στάχτη όλες οι εκκλησίες και τα σχολεία. Στην ευρύτερη περιοχή της Σμύρνης οι νεκροί υπερβαίνουν τις 50.000! Και δεκάδες χιλιάδες οι πρόσφυγες που με κάθε τρόπο προσπαθούν να διαφύγουν στην Ελλάδα, ενώ άλλες χιλιάδες νέων ανδρών εξορίζονται στο εσωτερικό με τα «τάγματα εργασίας».

Αν την τιμή των όπλων έσωσε ένας Νικόλαος Πλαστήρας, την τιμή ολόκληρου του Γένους είχε σώσει ένας αληθινός άνδρας: ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος!

Αξια ο ποιητής Κωστής Παλαμάς του απέδωσε τον έπαινο:

«Όπου καρδιά, όπου φρόνημα, το Γένος, η Εκκλησία και των Ελλήνων οι χοροί και των πιστών τα πλήθη, Σου προσκυνούμε Δέσποτα, άμωμε, τη Θεία δοκιμασία και μεταλαβαίνουμε το αἷμα Σου που εχύθη...».

Μικρά Ασία δεν υπάρχει πια για την Ελλάδα...

Χάρης Σαπουντζάκης

Από το Μικρασιατικό Μέτωπο

ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΑ Η θάλασσα της Ρωμιοσύνης

Hκλειστή Θάλασσα μεταξύ του Εύξεινου Πόντου και του Αιγαίου Πελάγους, η οποία εκτείνεται από την Καλλίπολη και τη Λάμψακο στα δυτικά, μέχρι τη Νικομήδεια στα ανατολικά, είναι η Προποντίδα, η προ του Εύξεινου Πόντου Θάλασσα. Δύο μεγάλοι πορθμοί, ο Ελλήσποντος από την κάτω πλευρά και ο Βόσπορος από την επάνω, επικοινωνούν με τη Προποντίδα, που καθιερώθηκε να λέγεται και Θάλασσα του Μαρμαρά.

Για την Προποντίδα υπάρχουν αμέτρητες μυθολογίκες και ιστορικές αναφορές από την αρχαιότητα, καθώς συνδέεται με τα υπερπόντια ταξίδια των Ελλήνων Θαλασσοπόρων και τον Β' Ελληνικό αποικισμό, τον 8ο με 6ο αιώνα προ Χριστού. Γύρω από αυτή τη θάλασσα, Μεγαρείς, Αιολείς και Μιλήσιοι άποικοι, έβαλαν τα θεμέλια του ελληνικού πολιτισμού. Από εδώ πέρασαν τα στρατεύματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου κατά την προέλασή τους στην Ασία, από δω και οι Ρωμαϊκές λεγεώνες. Την Προποντίδα διέπλεαν οι βυζαντινοί δρόμωνες και οι γενουατικές και ενετικές φρεγάτες στα ταξίδια τους προς την Ανατολή, από δω τα στρατεύματα των Σταυροφόρων και του Μωάμεθ του Β' πρωταντίκρυσαν τους λόφους της Βασιλίδας των πόλεων.

Η Θάλασσα αυτή της Ρωμιοσύνης, «Ρωμιοθάλασσα» την αποκαλεί ο Εβλιά Τσελεμπί, όταν ξεκινά το 1641 την περιήγησή του στην Ανατολία, ήταν μέχρι τον ξεριζωμό του '22 αγαπημένος τόπος των Ρωμιών καραβοκύρηδων και των νοικοκυραίων αλλά και των ψαράδων και των μπαχτσεβάνηδων, που κατοικούσαν στα νησιά και τις ακτές της, μάρτυρες μιας ιστορικής συνέχειας χιλιετιών.

Η Κύζικος, η Πάνορμος, η Τρίγλεια, τα Μουδανιά, η Σηλυβρία, η Ηράκλεια, η Ραιδεστός, τα όμορφα νησιά, κάθε κόλπος, ακρωτήρι και λιμάνι της Προποντίδας κρα-

τούν ακόμη τον απόδημο από τα ναυτικά παραγγέλματα των ρωμιών καϊκτσήδων και τα τραγούδια των Ψαράδων. Χιλιάδες οικογένειες ζούσαν από το Ψάρεμα στη Προποντίδα, «Θάλασσα ευκαρπότατη», όπως την αποκάλεσε ο Δίων ο Χρυσόστομος. Όποιος δεν έχει φάει τόνο και παλαμίδα από τη Θάλασσα του Μαρμαρά, δεν ξέρει τι θα πει ζωή... έγραφε το 1817 η οικονομική εφημερίδα Κερδώνος Ερμής. Το σημαντικότερο αλίευμα της Προποντίδας ήταν τα Ψάρια που μετακινούνταν από τον Πόντο στο Μαρμαρά και αντιστροφά.

Η διοικητική περιφέρεια του Μαρμαρά καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της τουρκικής επικράτειας και «αγκαλιάζει» όλη τη Προποντίδα, έχοντας βόρεια το νομό Κωνσταντινούπολης, δυτικά τους νομούς Ραιδεστού, Σαράντα Εκκλησιών, Αδριανούπολης και ανατολικά τους νομούς της Νικομήδειας και του Σαγγαρίου. Στο «υπογάστριο» της Προποντίδας βρίσκεται ο νομός Δαρδανελλίων που ξεκινά από τη Θρακική χερσόνησο και φθάνει μέχρι τη καμπή της Τρωικής γης, εκεί όπου αρχίζει η διοικητική επικράτεια του νομού Παλαιοκάστρου, στον οποίο ανήκουν και οι ξακουστές Κυδωνίες. Βορειο-ανατολικά του Παλαιοκάστρου, είναι ο νομός Προύσας και από πάνω ο μικρός νομός της Γιάλοβας.

Η αγροτική δραστηριότητα των κατοίκων του Μαρμαρά, διαφέρει από τόπο σε τόπο και ασφαλώς συναρτάται με την ιδιαιτερότητα του εδάφους. Σε μεγάλο βαθμό όμως, οι κάτοικοι της καλλιεργούν την ελιά, το ρύζι, τον ηλιόσπορο, τα ζαχαρόπετλα, τα σταφύλια και άλλα οπωροκηπευτικά είδη. Στα δύσβατα, ορεινά μέρη, οι κάτοικοι ασχολούνται και με την κτηνοτροφία, ενώ στα παράλια, κύρια ασχολία είναι η αλιεία. Οι σύγχρονοι Κωνσταντινουπολίτες αναπτύσσουν σημαντική δραστηριότητα στον τομέα της μεταποίησης και των υπηρεσιών.

Η βιομηχανία στη περιοχή του Μαρμαρά έχει αναπτυχθεί περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή στην Τουρκία. Στην Προύσα και στην Κίο, υπάρχουν πολλά κλωστοϋφαντουργεία, σε πολλές πόλεις των νομών Παλαιοκάστρου και Αντάπαζαρι εργοστάσια ζάχαρης, στο Αϊβαλί, το Αδραμύττιο, τη Ραιδεστό, την Κίο, τις Σαράντα Εκκλησίες και την Αδριανούπολη, ελαιοτριβεία, στους νομούς Κωνσταντινούπολης, Προύσας και Μπίλετζικ βιομηχανίες ενδυμάτων, ενώ στην Κωνσταντινούπολη, τη Νικομήδεια, την Προύσα, το Αντάπαζαρι, αυτοκινητοβιομηχανίες δίνουν δουλειά σε χιλιάδες ανθρώπους.

Η Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

ΣΧΟΛΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚωΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΜΥΡΝΗ

Από την εργασία του
κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΔΗΜ. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗ
ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ ΛΟΓΟΙ Κ Α Ι ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ
Από το 100 αιώνα μ.Χ. ως το 1922.

Στην Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη, ως το 1922, λειτουργούσαν οι εξής σχολές που παρουσιάζουμε

Μεγάλη του Γένους Σχολή. Είναι η συνέχεια της Πατριαρχικής Σχολής της Κωνσταντινούπολεως, που λειτουργούσε κατά τη Βυζαντινή περίοδο. Μετά την ἀλωση της Πόλης την επανίδρυσε ο πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος και διατήρησε, (η Σχολή) κατά τους δύο πρώτους αιώνες της σκλαβιάς την περιορισθείσα εθνική εκπαίδευση. Αργότερα ιδρύθηκαν και άλλες σπουδαίες Σχολές, όπως των Ιωαννίνων, της Χίου, των Κυδωνιών κ.ά. Στη Μ. του Γένους Σχολή σπουδασαν αρχιερείς και άλλοι λειτουργοί, ακόμη και υπάλληλοι του Τουρκικού κράτους. Διδάζαν σε αυτή σπουδαίοι δάσκαλοι, όπως, ο Ζυγομαλάδες Ιωάννης και Θεόδωρος, ο Συμεών Καβάσιλας, ο Θεόφιλος Κορυδαλλέας, ο Ιωάννης Καρυοφύλλης, ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος ο εξ απορρήτων, ο Διαμαντής Ρύσιος, ο Ευγένιος Βούλγαρης, κ.ά. Η Σχολή πέρασε εποχές ακμής και παρακμής και αιτία ήταν μερικές φορές η διαμάχη μεταξύ των συντηρητικών και των διαφωτιστών που έφερναν καινούριες ιδέες από τη Δύση. Διδάσκονταν σ' αυτή φιλοσοφία, θεολογία, ρητορική, λογική κ.ά. Στα μέσα του 19ου αιώνα η Σχολή ανασυγκροτήθηκε και λειτουργούσε σαν Γυμνάσιο και Παιδαγωγική Ακαδημία. Οι απόφοιτοι της Σχολής διδασκαν σε σχολεία σε όλες τις τουρκοκρατούμενες περιοχές. Το 1923 η τουρκική κυβέρνηση την υπήγαγε στο τουρκικό υπουργείο Παιδείας και σήμερα λειτουργεί στο ίδιο οίκημα ως μειονοτικό ελληνικό Γυμνάσιο.

Σχολή Χάλκης. Η νήσος Χάλκη είναι ένα από τα Πριγκιπονήσια της Προποντίδας, κοντά στο Βόσπορο. Το 1843 ο πατριάρχης Γερμανός ο Δ' ανακαίνισε το μοναστήρι της Αγίας Τριάδας που υπήρχε στη Χάλκη και ίδρυσε Σχολή. Τα εγκαίνια έγιναν το 1844 και τη διεύθυνση ανέλαβε ο Θεολόγος Κων. Τυπάλδος (Ιακωβάτος) από την Κεφαλληνία. Οι διευθυντές ονομάζονταν σχολάρχες και η φοίτηση στην αρχή ήταν τριετής. Το 1853 έγινε επτατής και η Σχολή ήταν πλήρες Γυμνάσιο και διδασκόταν σ' αυτήν όλος ο κύκλος των θεολογικών μαθημάτων. Το πτυχίο της Σχολής αναγνωρίζοταν από μεν το Πανεπιστήμιο ως ισότιμο αυτού του Γυμνασίου, από δε το κράτος για ορισμένες υπηρεσίες ως ισότιμο προς το πτυχίο

Η Ευαγγελική Σχολή και ο Άγιος Γεωργίος, ο Εξωκαστρίτης

της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου. Η Σχολή κατέχει σπουδαία βιβλιοθήκη με πολλούς χειρόγραφους κώδικες και συλλογή με εκκλησιαστικά κειμήλια. Η Τουρκία έκλεισε τη Σχολή και για το άνοιγμά της υπάρχουν πιέσεις, κατ' απαίτηση της Ελλάδας, από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σχολή των Ελλήνων Εμπόρων. Το 1831 το σωματείο των Ελλήνων εμπόρων της Κωνσταντινούπολης ίδρυσε, υπό την αιγιδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, στη μονή της Θεομήτορος στη Χάλκη, «Φροντιστήριον ξένων γλωσσών και εμπορίου». Το Φροντιστήριο αυτό με συνεχή βελτίωση απέβη αξιόλογο εκπαιδευτικό ίδρυμα και περιλάμβανε Γυμνάσιο και Εμπορική Σχολή. Τα πτυχία της Σχολής ήταν ισότιμα των πτυχίων των σχολείων της Ελλάδας. Με την επωνυμία «Σχολή των Ελλήνων Εμπόρων» λειτούργησε ως το 1915.

Στην Κωνσταντινούπολη εκτός των ανωτέρω σχολών υπήρχαν και άλλα σχολεία, όπως : το Ζάππειο Παρθεναγωγείο, το Ιωακείμειο Παρθεναγωγείο, το Ζωγράφειο γυμνάσιο κ.ά.

Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης. Από το 1717 υπήρχε στη Σμύρνη μικρή Σχολή υπό τη διεύθυνση του Ιθακήσιου Ιεροθέου Δενδρινού. Το 1733 η Σχολή περιήλθε στη δικαιοδοσία της πόλης και ο Παντολέων Σεβαστόπουλος, ευκατάστατος Σμυρνίος, άφησε με τη διαθήκη του μέρος της περιουσίας του στη Σχολή. Έκτοτε η Σχολή προήχθη και κατέστη σπουδαίο μορφωτικό κέντρο του Γένους.

Στην αρχή ονομαζόταν Σχολείον Χριστού, Ελληνικόν Σχολείον, Ευαγγελικόν Φροντιστήριον κ.ά. και τελικά από το 1808 Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης. Το 1810 τέθηκε υπό την προστασία της Αγγλίας και αναγνωρίστηκε από τους Τούρκους. Το 1861 αναγνωρίστηκε ως ομότιμη με τα ελληνικά Γυμνάσια και το 1910 λειτούργησε εκεί και διδασκαλείο τριετούς φοίτησης. Μεταξύ των φοιτητών της Σχολής, κατά καιρούς, ήταν ο Αδαμάντιος Κοραής, ο πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε', ο αρχιστράτηγος Λεωνίδας Παρασκευόπουλος, ο Μανόλης Καλομοίρης, ο Παύλος Καρολίδης, ο Ι. Συκουτρής, ο Γεώργ. Σεφέρης κ.ά.

Η Σχολή διέθετε βιβλιοθήκη με πολλές χιλιάδες βιβλίων και Μουσείο με αγάλματα, ανάγλυφα, νομίσματα κ.λ.π. Όλα αυτά κάηκαν στην Καταστροφή του 1922. Κατά το τελευταίο έτος λειτουργίας της είχε 1700 μαθητές.

Σχολές μικρότερης εμβέλειας λειτουργούσαν και σε άλλες πόλεις, όπως στην Αδριανούπολη, Τραπεζούντα, Κυδωνίες, Βουρλά Σμύρνης (Αναξαγόρειος) κ.λ.π.

11. Τελειώφοροι της 'Βιμπορικής Σχολής Χάλκης του έτους 1883-84.

«ΙΩΝΙΚΕΣ ΜΕΡΕΣ»

Πολιτισμού και Παράδοσης.

Η Νέα Ιωνία συμπληρώνει σχεδόν ένα αιώνα ζωής.

Από τα πρώτα της χρόνια υπήρξε εστία και σταυροδρόμι πλούσιας παράδοσης και πολιτισμού.

Με δομικά υλικά τον πολύμορφο πολιτισμό των Μικρασιατικών πατρίδων, την βαθιά ριζωμένη παράδοση, τη μόρφωση, την τεχνογνωσία, το επιχειρηματικό πνεύμα και την εργατικότητα, οι πρόσφυγες δημιούργησαν μέσα σε λίγα χρόνια μια ζωντανή και δημιουργική πόλη, που σύντομα έγινε πόλος έλξης πολλών κοινωνικών ομάδων από όλο τον Ελλαδικό χώρο, αργότερα δε και μέχρι τις μέρες μας, όρμος καταφυγής μεταναστών και σύγχρονων προσφύγων.

Ο τρόπος που γεννήθηκε και μεγάλωσε η Νέα Ιωνία έχει διαμορφώσει τις κοινωνικές αξίες της, τις αντιλήψεις και τις ικανότητες των πολιτών της, που αποτελούν συστατικά στοιχεία του Προσφυγικού Πολιτισμού:

- το σεβασμό της διαφορετικότητας, την αποδοχή της συνύπαρξης με ανθρώπους που έχουν διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά και την κοινωνική αλληλεγγύη προς τους ξεριζωμένους από τις πατρίδες τους,
- τις κοινωνικές αντιλήψεις που είναι ανοιχτές στην αλλαγή και την πρόοδο,
- τις ικανότητες της επιβίωσης, της προσαρμογής και της ανάπτυξης.

Αυτές οι κοινωνικές αξίες, αντιλήψεις και ικανότητες, επέτρεψαν στις δημοτικές αρχές που διοίκησαν την πόλη μας στη μεταπολεμική περίοδο να διατηρήσουν, σε συνεργασία με τα πρώτα προσφυγικά σωματεία, τις διαφορετικές πολιτιστικές παραδόσεις των κατοίκων της, αναπτύσσοντας όμως παράλληλα την κοινωνική συνοχή και στηρίζοντας την οικονομική εξέλιξή της.

Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι ιδιαίτερα εμφανή τα τελευταία χρόνια.

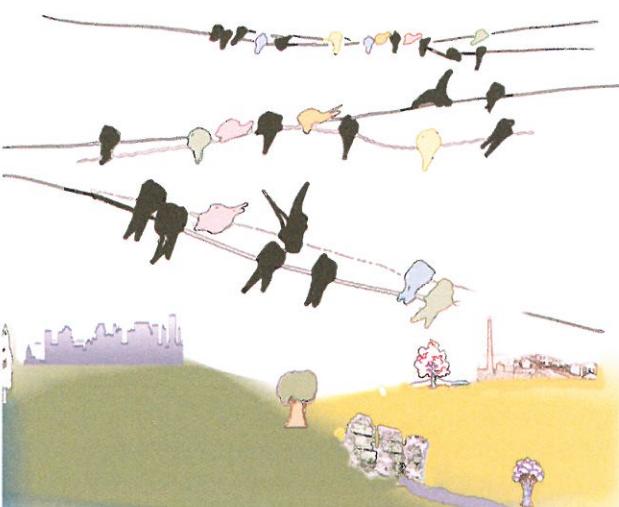
Τα τοπικά σωματεία των Μικρασιατών προσφύγων δεύτερης και τρίτης γενιάς (Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, Σωματείο Ινεπολιτών - Κασταμονίτών, Σύνδεσμος Αλαγιωτών, Σύλλογος Σμυρναίων, Πολιτιστική Ένωση «Η Καππαδοκία»), αλλά και οι τοπικοί σύλλογοι των εσωτερικών μεταναστών πρώτης και δεύτερης γενιάς (Κρητών, Λέσβιων, Ηπειρωτών, Ρουμελιωτών) αναπτύσσουν πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα, είτε μόνα τους είτε σε συνεργασία με τον Δήμο.

Όλα αυτά τα χρόνια η έντονη πολιτιστική και πολιτισμική ζύμωση, έχει προσδώσει στην πόλη μια φυσιογνωμία υποδειγματική και χαρακτηριστική ανθρώπινου δυναμισμού, κοινωνικής ώσμωσης, αποδοχής και σεβασμού της διαφορετικότητας.

Με βασικό τροφοδότη την ακένωτη δεξαμενή του 12 Μικρασιατικού πολιτισμού και της παράδοσης, ο Δήμος

ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ

“ΙΩΝΙΚΕΣ ΜΕΡΕΣ” Πολιτισμού και Παράδοσης.

Νέας Ιωνίας δρομολογεί μια φιλόδοξη διοργάνωση που σκοπό της έχει τη πολιτιστική και πολιτισμική σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν και το μέλλον, έτσι ώστε να διασφαλίζονται, μέσα από τη συνέχειά τους, όλα τα θετικά γνωρίσματα που έχει αποκτήσει η πόλη, με τη βεβαιότητα πως αυτά μπορούν να αποτελέσουν εχέγγυο κοινωνικής συνοχής και πρότυπο ποιοτικών επιλογών, ανθρωπισμού και δημιουργικότητας.

Πέραν αυτών των βασικών αρχών η διοργάνωση έχει και στόχους που αφορούν στις σύγχρονες απαιτήσεις, ανάγκες και προβληματισμούς, προσπαθώντας να δώσει προτάσεις, απαντήσεις και διεξόδους που θα αφορούν σε όσο το δυνατό μεγαλύτερη κλίμακα κοινωνικών ομάδων και ηλικιών.

Σε γενικές γραμμές στόχοι της διοργάνωσης αυτής είναι:

- η διατήρηση του πολιτισμού και της παράδοσης της καθ' ημάς Ανατολής, η συνέχεια της σήμερα και η ανάπτυξη των σχέσεων των Μικρασιατικών σωματείων και φορέων, μέσα από ένα «αντάμωμα» σε ένα δήμο κατ' εξοχήν προσφυγογενή.
- η παρουσίαση και προβολή της σημερινής πολιτιστικής και παραγωγικής μορφής της πόλης.
- η ανάδειξη του διαπολιτισμικού χαρακτήρα της πόλης.
- η ένταξη στα δρώμενα της πόλης των σημερινών

- προσφύγων και μεταναστών που ζουν και δραστηριοποιούνται στη Ν. Ιωνία .
- η ευαισθητοποίηση των συμπολιτών και των επισκεπτών μας σε θέματα περιβάλλοντος, οικολογίας, ανακύκλωσης και καθαριότητας κοινοχρήστων χώρων.

Σύμφωνα λοιπόν με τις πιο πάνω σκέψεις, από την Κυριακή 7 Σεπτεμβρίου έως και το Σάββατο 13 Σεπτεμβρίου 2008, οργανώνονται από το Δήμο Νέας Ιωνίας, ημέρες Πολιτισμού & Παράδοσης με τον τίτλο:

«ΙΩΝΙΚΕΣ ΜΕΡΕΣ» ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Η όλη διοργάνωση θα πραγματοποιηθεί με τη συνεργασία και συμμετοχή φορέων και πολιτών.

- Η συμμετοχή κάθε φορέα συνίσταται:
- στην οργάνωση εκθεσιακού περιπτέρου
  - στη συμμετοχή στις λαογραφικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις

Οι συμμετέχοντες θα στεγαστούν σε εκθεσιακά περίπτερα.

Για όλες τις ημέρες προγραμματίζονται οι εξής πολιτιστικές εκδηλώσεις:

ΚΥΡΙΑΚΗ 7 - 9 - 08.

Ημέρα Μνήμης Μικρασιατικής Καταστροφής.

10:00 - 11:30. Επιμνημόσυνη δέηση στον Ι. Ναό Αγ. Γεωργίου, χοροστατούντος του Σεβασμ. Μητροπολίτη Ν. Ιωνίας & Φιλαδελφείας κ.κ. Κωνσταντίνου, κατάθεση στεφάνων, δεξιώση και ομιλία του κ. Δημάρχου στο Συνεδριακό Κέντρο, χαιρετισμοί εκπροσώπων φορέων.

ΔΕΥΤΕΡΑ 8 - 9 - 08

19:30-20:30 Συναυλία φιλαρμονικής του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ν. Ιωνίας υπό την διευθύνση του Nivo Κιτάνι

20:00. Επίσημα εγκαίνια Δημοτικού περιπτέρου. Επίσκεψη των περιπτέρων και των μουσείων από το Δήμαρχο και τους εκπροσώπους των φορέων.

21:30. «40 χρόνια Χρήστος Νικολόπουλος» Οι μεγαλύτερες επιτυχίες του πιο δημιουργικού σύγχρονου Έλληνα συνθέτη, σε ένα μουσικό πρόγραμμα δυόμισι ωρών. Τραγουδούν: Κωνσταντίνα, Ηλίας Μακρής.

Το Χορευτικό Εργαστήρι του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ν. Ιωνίας

ΤΡΙΤΗ 9 - 9 - 08. Ημέρα μεταναστών.

20:00 - 21:30. Πακιστανικό Φολκλόρ. Παραδοσιακοί χοροί, μουσική και τραγούδια

22:00 - 23:30. Αλβανικό Φολκλόρ. Παραδοσιακοί χοροί, μουσική και τραγούδια.

ΤΕΤΑΡΤΗ 10 - 9 - 08

17:30 - 20:00. Συνεδριακή εσπερίδα φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με θέμα: «Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΟΛΗ»

21:00. Ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί.

Από το τμήμα παραδοσιακών χορών του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Νέας Ιωνίας και συμμετέχοντες φορείς.

ΠΕΜΠΤΗ 11 - 9 - 08. Ημέρα παιδιού και νεότητας.

19:00. Ψυχαγωγία για τους μικρούς μας φίλους. Οργανωτής: Κέντρο Βρεφονηπιακής Αγωγής & Φροντίδας Οικογένειας (ΚΕΒΡΕΦΟ)

21:00. Συναυλία Νεολαίας. Οργανωτής Δημοτική Οργάνωση Νεολαίας (ΔΟΝΝΙΑ)

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 - 9 - 08

20:30. Θεατρική παράσταση. Το Θεατρικό εργαστήρι του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ν. Ιωνίας παρουσιάζει το έργο των Δημήτρη Κεχαϊδη και Ελένης Χαβιαρά «Δάφνες και πικροδάφνες» σε σκηνοθεσία Ιωσήφ Πολυκάρπου.

ΣΑΒΒΑΤΟ 13 - 9 - 08

18:30 - 21:00. Συνεδριακή εσπερίδα προσφυγικών φορέων με θέμα: «ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΓΕΝΙΕΣ» Οργανωτής: Κέντρο Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού (ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.)

21:30. Βραδιά με Μικρασιατική και Λαϊκή μουσική και τραγούδια. Την ορχήστρα του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου διευθύνει ο Στέφανος Ψαραδάκος.

Παραστάσεις Καραγκιόζη. 19:30 - 20:30.

ΔΕΥΤΕΡΑ, ΤΡΙΤΗ, ΠΕΜΠΤΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ Παράλληλα με τις παραστάσεις θα λειτουργεί έκθεση με φιγούρες, σκηνικά, εργαλεία και αφίσες Καραγκιόζη. Κάθε μέρα θα παρουσιάζεται και διαφορετικό έργο.

«Δάφνες και πικροδάφνες» Από το Θεατρικό Εργαστήρι του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ν. Ιωνίας

BIBLIA

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ - ΣΤΑΘΑΡΑ

«Μικρασιάτες Πρόσφυγες στη Μαγνησία»

Έκδοση: Πολιτιστικού Οργανισμού Ν. Ιωνίας Μαγνησίας, 2008. Σελ. 330

Μιλούμε για τη Νέα Ιωνία της Μαγνησίας, έναν ακόμη προσφυγικό δήμο της Ελλάδας, που έχει μάλιστα και το ίδιο όνομα μ' εμάς.

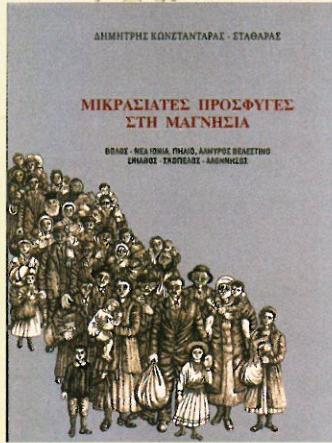
Ο συγγραφέας του έργου, γνωστός εκπαιδευτικός με πλούσια συγγραφική δράση (θυμόμαστε το τόσο ενδιαφέρον έργο του «Δρομο-λόγια της Νέας Ιωνίας Μαγνησίας», με τα οδωνυμικά της πόλης) μελετάει σε βάθος και δίνει σημαντικά στοιχεία με την εγκατάσταση μικρασιατών προσφύγων σ' ολόκληρη τη Μαγνησία: το Βόλο, τη Νέα Ιωνία, το Πήλιο, τον Αλμυρό κλπ.

Υπάρχουν πλήρεις κατάλογοι των προσφύγων που έφτασαν στη Μαγνησία και ιδιαίτερα στη Νέα Ιωνία, με αναφορές στους τόπους καταγωγής τους, οι οποίοι είναι κυρίως η Νικομήδεια, η Ευρεία περιφέρεια της Σμύρνης (Βουτζάς, Σεβδήκιοι, Οδεμήσιο, Εγγλεζονήσι), η Πόλη, η Πέργαμος, η Ανατολική Θράκη (Επιβάτες, Ραιδεστός), η Μαγνησία, η Τραπεζούς, η Αρτάκη, η Σπάρτη Πισιδίας και το Βουρδούρι κ.λ.π.

Η εκπαίδευση καλύπτει ένα μεγάλο μέρος της εργασίας του κ. Κωνσταντάρα. Δίδονται πληροφορίες για την οργάνωση και τη λειτουργία των σχολείων, με έμφαση στα σχολεία των προσφύγων.

Ο συγγραφέας έχει συλλέξει και πολύ και αξιόλογο αρχειακό υλικό ανατρέχοντας στις τοπικές εφημερίδες που εκδίδονταν τότε, στους προσφυγικούς συλλόγους αλλά βέβαια και στα λευκώματα των δασκάλων, των γονέων και των μαθητών των σχολείων.

Σπουδαία δουλειά. Μια πραγματικά σοβαρή κατάθεση στο «ταμείο» της μικρασιάτικης μνήμης, που τη διαπερνά, πέρα από το συναίσθημα, η επιστημοσύνη.

ΕΛΕΝΗΣ ΤΖΙΟΥΤΖΙΑ (επιμέλεια)

«Μαλακονή Καππαδοκίας: μέσα από ηγετές, έγγραφα και μαρτυρίες»

Έκδοση: Ναυς, Θεσσαλονίκη 2007. Σελ. 468

Πρόκειται για έναν ογκώδη, τόμο, ένα λεύκωμα σε μεγάλο μέγεθος, το οποίο πραγματικά εντυπωσιάζει, συνοδεύεται μάλιστα κι από ένα DVD (απόσπασμα από ντοκιμαντέρ του Ιω. Παπακαρμέζη).

Η κυρία Ελένη Τζιούτζια, γνωστή συγγραφέας και ερευνήτρια από τη Θεσσαλονίκη και εκλεκτή φίλη του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ., έχει κάνει αξιόλογη δουλειά. Η Μαλακονή της Καππαδοκίας, παρουσιάζεται εξαντλητικά σχεδόν σε όλα τα επίπεδα που συναποτελούν μια πλήρη εικόνα της ιστορίας, των ηθών και εθίμων, τις εκπαιδευτικής, των ναών, των λαογραφικών της στοιχείων.

Στο β' μέρος έχουν καταχωριθεί κώδικες (κανονισμοί, σχολικά υπηρεσιακά βιβλία, δικαιοπρακτικές πράξεις), διάφορα έγγραφα και μαρτυρίες και πλούσιο φωτογραφικό υλικό.

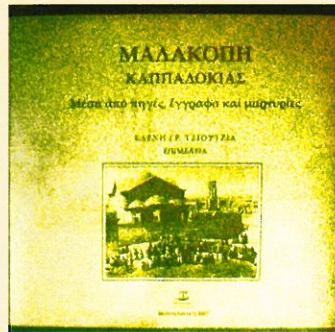
Το μεγαλύτερο μέρος του έργου καλύπτουν τα χειρόγραφα του Πέτρου Καρφόπουλου. Ουσιαστικά είναι ένα βιβλίο μέσα σ' ένα λεύκωμα, με την αυτονομία του και το ιδιαίτερο βάρος του ως προς τα παρεχόμενα ντοκουμέντα.

Ο Πέτρος Καρφόπουλος συνδέεται στενά με την ιστορία της Νέας Ιωνίας, αφού υπήρξε εκ των πρώτων οικιστών της, καθηγητής μέσης εκπαίδευσης με σπουδαίο έργο και παράγοντας της κοινωνικής ζωής της πόλης στη 1οετία του 1930 (διετέλεσε πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου). Παππούς της συμπολίτισσάς μας κ. Όλγας Φτούλη.

Το έργο του θα άξιζε πραγματικά να εκδοθεί από το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ., αλλά μας πρόλαβε η κ. Τζιούτζια!

Στη συγγραφέα - επιμελήτρια αυτής της έκδοσης, η οποία έκδοση όπως ειπώθηκε είναι εντυπωσιακή (αλλά θα έλεγε κανείς και υπερβολικά φορτωμένη και δύσχρηστη), για το κουράγιο της πάνω απ' όλα να βγάλει πέρα τόσο όγκο και τόσο «βάρος», θερμά συγχαρητήρια.

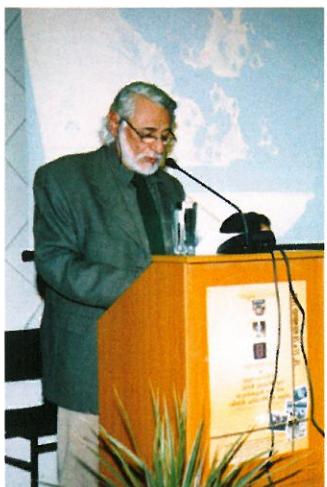
(σ.σ. Το «Ιστορικό Αρχείο της Ν. Ιωνίας» έχει αντίγραφο των χειρογράφων του Π. Καρφόπουλου, προσφορά της η κ. Φτούλη).

Μια εικόνα...

Πίσω απ' αυτά τα κάγκελα,
αναθαρρήσαμε ...
Ταιστήκαμε και ταΐσαμε.
Θρέψαμε την περπάνια μας.
Λευτερώσαμε την ελπίδα.
Πίσω απ' αυτά τα κάγκελα,
μάθαμε να τ' αψηφάμε.

Αυτοί που φεύγουν.

Μια ευγενική μορφή του Μικρασιατικού Ελληνισμού έφυγε από τη ζωή πρόωρα, σκορπώντας τη θλίψη στους οικείους του, στους παλιούς φίλους του, αλλά και στους ασχολούμενους με την ιστορία και τον πολιτισμό των πατριδών της Ανατολής.

Αναφερόμαστε στο Δημήτρη Ψαρρό τον αρχιτέκτονα και μέλος του ICOMOS, που με ασήμαντο πάθος ασχολήθηκε, επί χρόνια, με το Αϊβαλί, παρουσιάζοντας πρωτότυπες εργασίες και μελέτες του, πολλές των οποίων προβλήθηκαν από την τηλεόραση. Είχαμε την τύχη να είναι εκ των εισηγητών του 1ου Συμποσίου μας, όπου ανέπτυξε το θέμα: «Η Οικιστική Ιστορία των Κυδωνιών», εισήγηση που προκάλεσε εξαιρετική εντύπωση από το πλήθος των ντοκουμέντων και των σχολίων που αναφέρθηκαν.

Καλό σου ταξίδι αγαπητέ φίλε ....

To KE.MI.PO.

Το **Κέντρο Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού (ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.)** αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ. και διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 203 του Π.Δ. 410/95 (Δ.Κ.Κ.). Η ίδρυσή του δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. αρ. 646 / τ. 2 / 2003, όπου παρατίθεται η σχετική Συστατική Πράξη του Δημοτικού Συμβουλίου Νέας Ιωνίας Αττικής (113/03).

Για την επίτευξη των σκοπών του, το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. μπορεί να συνεργάζεται με τις υπηρεσίες του Δήμου και των Νομικών Προσώπων του, με τους Ο.Τ.Α. γενικότερα, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., καθώς και με πολίτες που ενδιαφέρονται να συμβάλουν σε αυτήν.

Στο πλαίσιο των δράσεων του Κέντρου περιλαμβάνονται η έρευνα, μελέτη και εκπόνηση προγραμμάτων, η ίδρυση και λειτουργία εξειδικευμένης βιβλιοθήκης, οι εκδόσεις, η προκήρυξη υποτροφιών, η καταγραφή στοιχείων του μουσικού και ορχηστικού πολιτισμού, η διδασκαλία παραδοσιακών τεχνών, η λειτουργία μουσείων η διεξαγωγή εκθέσεων και η οργάνωση εκδηλώσεων και συνεδρίων.

Οι πόροι του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. προέρχονται από το Δήμο της Ν. Ιωνίας. Παράλληλα, σημαντική ενίσχυση προσφέρουν οι δωρεές και χορηγίες φορέων και φυσικών προσώπων.

Το Κέντρο στεγάζεται σε ανακαίνισμένους χώρους του συγκροτήματος κτηρίων του Δήμου Νέας Ιωνίας που βρίσκονται στην οδό Πατριάρχου Ιωακείμ 4, πολύ κοντά στον ομώνυμο σταθμό των Η.Σ.Α.Π. Σε καθημερινή βάση, υποδεχόμαστε το κοινό από τις 08:30 έως τις 13:00 και κάθε Τετάρτη απόγευμα, από τις 18:00 έως τις 20:00. Για κάθε επικοινωνία, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να καλούν στον αρ. τηλ. / τηλεομ. 210 279 5012 ή στο Δήμο της Νέας Ιωνίας, στον αρ. τηλ. 210 279 0115.

Τακτικά μέλη

Πρόεδρος :	Χάρης Σαπουντζάκης, Συγγραφέας - Ιστορικός
Αντιπρόεδρος :	Σάββας Καλαμάρης, Δημοτικός Σύμβουλος
Γραμματέας :	Μάκης Λυκούδης, Ζωγράφος - Αγιογράφος
Μέλη :	Σταύρος Χατζούδης, Δημοτικός Σύμβουλος Όμηρος Ακιανίδης, Γραφίστας Φραντσέσκα Βουδούρογλου - Λάγκενφας, Δρ. Φιλολογίας Χρυσάνθη Αθηνάκη, Φιλόλογος Νίκος Βουλγαρέλης, Ζωγράφος Κώστας Τσοπανάκης, Πρόεδρος Συνδέσμου Αλαγιωτών Αγγελος Μελεμενής, Πολιτικός Μηχανικός Δημήτρης Κωστιδάκης, Αντιπρόεδρος Ιωνικού Συνδέσμου Ηλίας Μωραλόγλου, Αντ/δρος Ένωσης Σπάρτης Μικράς Ασίας Χριστος Χατζηιωάννου, Υπεύθυνος Μουσείων Σωτήρης Βάρβογλης, Ψηφιδογράφος Δήμητρα Μαλαγάρη, Δικηγόρος

Αναπληρωματικά μέλη

Νίκος Μαγιόπουλος,	Γραμματέας Πνευματικού Κέντρου(αναπλ. Προέδρου)	Σπύρος Τζαμτζής,	Πρόεδρος Συλλόγου Σμυρναίων Νέας Ιωνίας
Μιλτιάδης Καναβός,	Δημοτικός Σύμβουλος (αναπλ. Αντιπρόεδρου)	Γιάννης Κοντίτσης,	Μουσικός Πηνελόπη Δουρμούσογλου, τ. Αντιπρόεδρος Ένωσης Σπάρτης Μ. Ασίας
Κλαίρη Αφεντούλη,	Φιλόλογος	Γεώργιος Καζδαγλής,	Μέλος Δ.Σ. Ιωνικού Συνδέσμου
Αγγέλα Δερμετζόγλου,	Έμπορος	Νίκος Κουκουλάρης,	Δημοτ. Σύμβουλος Επικεφαλής Παρατάξεως «Νέα Ιωνία 21ος αι.»
Στάθης Ουλκέρογλου,	Μουσικοσυνθέτης	Γεώργιος Παπαδόπουλος, Βιομηχανικός Εργάτης	
Λαμπρινή Σπανοπούλου,	Γραμματέας Συλλόγου Ινεπολιτών	Πολυκράτης Μανιάτης,	Χρυσοχόδος
Αικατερίνη Πασχάλη,	Αρχαιολόγος		
Παναγιώτης Παρέσογλου, Αντιπρόεδρος Συνδέσμου Αλαγιωτών			

Εκδότης: **ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. Γραφεία:** Πατριάρχου Ιωακείμ 4, Νέα Ιωνία 142 34

Αρ. Τηλ.: 210 279 5012 Τηλεομ.: 210 2790775

Ιστοχώρος: www.dimosneasionias.gr/kemipo.htm

Ηλεκτρ. διεύθ.: Kemipo@otenet.gr

Επιτροπή Εκδόσεων & Παραγωγής Υλικού

Μέλη: Όμηρος Ακιανίδης, Νίκος Βουλγαρέλης, Μάκης Λυκούδης, Ηλίας Μωραλόγλου, Χάρης Σαπουντζάκης, Κώστας Τσοπανάκης.

Σχεδιασμός - Παραγωγή: ΓΡΑΜΜΑ, Μάρνη 32, 104 32 Αθήνα, 210 522 5202 katradi@otenet.gr

• Η αναδημοσίευση κειμένων ή / και φωτογραφιών επιτρέπεται σύμφωνα με τις διατάξεις της κειμένης νομοθεσίας και μετά από έγγραφη άδεια από το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. και κάθε νόμιμο κάτοχο. • Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν απόψεις και θέσεις των συγγραφέων τους. Η αρμόδια για την έκδοση του περιοδικού επιτροπή του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. φέρει την ευθύνη για την επιμέλεια και την άρτια παρουσίασή τους μόνον.

